

Çorum Belediyesi Kültür Yayınları

Yayına Hazırlayan
Salih KARSLIOĞLU
Yasir AHISKALI

Kapak Tasarım
Yasin KAVLAK

Baskı, Cilt, Kapak Baskısı
Bizim Repro : 0312 341 10 20

Basım Tarihi
Aralık 2010

İsteme Adresi
Çorum Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Kent Arşivi

Şehadetinin 1329. Yılında
Hz. Hüseyin Paneli

Şehadetinin 1329. Yılında Hz. Hüseyin Paneli

Çorum Belediyesi Kültür Yayınları
2010

ve Hz. Hüseyin kayıtsız şartsız bütün inanmalarını gönülden sevdiği, saygı duyduğu, rahmet ve minnetle andıkları temel değerlerimizdir. Bu değerleri sevmek, saymak, hürmet ve tazim noktasında da inanıyorum ki bütün mü'minler bütün inananlar

I Çorum Belediye Başkanı

7

arkılı ülke sınırlarına rağmen bin yıllardır bir ümmet olarak

9

beraber yaşıyoruz. Aynı şeyleri Türkiyemiz için de ifade etmek doğrudur. Zira biz aynı Allah'a inanıyoruz. Biz Aynı Peygamberin ümmetiyiz. Biz aynı Ehl-i Beyt'e dostuz. Aynı Ehli Beyt'in hayranıyız. Aynı Ehli Beyt'in aşığıyız. Öyleyse aynı ülkenin, aynı devletin vatandaşı olan ben, sen, o; yani hep birlikte bizler Alevi'siyle, Sünni'siyle, Kürt'üyle, Laz'ıyla, Çerkez'iyile dostuz ve kardeşiz. Kısacası biz hep birlikte Türkiye'yiz.

Bu anlayışımızın sonucu olarak diyoruz ki, artık sen, ben o, olmasın. Hep beraber biz diyelim. Hacı Bektaş-ı Veli'nin dediği gibi "Bir Olalım, İri Olalım, Diri Olalım." Bu anlamlı ve bereketli toplantının bu sevdanın apaçık bir göstergesi olduğuna yürekten inanıyorum.

Değerli Dostlar;

Bu toplantı vesilesi ile bir kez daha Allah'ın Habibim dediği Peygamber Efendimize salat ve selam ediyoruz. O'nun Ehli Beyt'ine ve sevgili torunu Hz. Hüseyin'e hürmetlerimizi, tazimlerimizi, sevgi ve muhabbetlerimizi bildiriyoruz.

Konuşmamın başında da ifade ettiğim gibi hem Ehli Beyt hem de Hz. Hüseyin istisnasız bütün insanların, bütün mü'minlerin ortak değeridir. Bizim üzerimize düşen görev ise o değeri sonsuza kadar layıkıyla korumak, yaşatmak ve hep baş üstünde tutmaktır. El ele, gönül gönüle, yürek yüreğe vererek istikbale doğru emin adımlarla ilerlemenin hem dini

hem ilmi hem tarihi gerçeklerin hem de milli menfaatlerimizin gereği olduğunu bir kez daha ifade etmek istiyorum. Allah'tan temenni ediyorum ki bu günümüz mutlu yarınların müjdecisi olsun. Acının, ızdırabın, İslam Alemi içerisindeki ayrılıkların, gayrılıkların son bulduğu günlerin müjdecisi olsun. İslam Ümmeti'nden hiç kimsenin yeniden böyle acılar yaşamadığı günlerin arefesi olsun. Geçmişte yaşananlar bizlere ışık tutsun, ibret olsun ve yarınlarımızı aydınlatsın diye Yüce Mevla'dan temenni ediyorum.

Programımıza katılımınız dolayısıyla değerli hemşehrilerim, değerli dostlarım, sizlere yürekten teşekkür ediyorum. Programımıza katkı sağlayan değerli bilim adamlarımıza da bir kez daha sizler adına teşekkür ederken sevgiler, saygılar sunuyorum.

Sağ olun, var olun.

Prof. Dr. Hüseyin Ömürhan'ın konuşmalarına çıkarılır. Evet, namaz

1 Prof. Dr. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

kılarken. Ve onlar düşmesin diye Hz. Peygamber'in secdeyi uzattığını biliyoruz. Burada sadece sevgiden söz etmek biraz eksik kalır. Peygamberimiz torunlarını hem çok seviyordu, hem de onlara saygı duyuyordu. Bugün "içinizde, torunu, çocuğu omzuna çıktığında, namaz kılarken secdesini uzatan, rükuu uzatan acaba kaç kişi vardır?" diye sorsam ne cevap verirsiniz? Evet, Hz. Hüseyin'i anlamak biraz kendi gerçekliğimizle yüzleşmek, kendimizle hesaplaşmak anlamına geliyor. Biz çocuklarımızı çok seviyoruz, hiç tartışmasız. Torunlarımızı çok seviyoruz. Ama dikkat edin. Sevgili Peygamberimiz, namaz esnasında o çocuklar düşecek, incinecek diye secdeyi uzatıyordu. Rüküu uzatıyordu. Bu, aslında farkında mısınız, o çocuklara gösterilen saygının, onları önemsemenin, onları ciddiye almanın da bir işaretidir. Peki, biz çocuklarımızı seviyoruz, fakat onlara saygı gösteriyor muyuz? Sevgi, hiçbir zaman saygıdan ve sorumluluk bilincinden bağımsız değildir. Gerçek sevgi beraberinde ilgi, bilgi, sorumluluk ve saygıyı getirir. Bu sebepten diyoruz ki, Hz. Hüseyin'i sevmek, öncelikle onu anlamak gibi bir sorumluluk gerektirir.

Gelin, Kerbela'yı düşünürken, Hz. Hüseyin'i düşünürken önce kendimizi birazcık düşünelim. Kerbela, insanlık tarihinde yaşanan en acı hadiselerden birisidir. Gerçekten hunharca bir hadisedir. Kerbela, bu yüzden asırlardır, 14 asırdır kanayan bir yara gibi Alevisiyle, Şiisiyle, Sünnisiyle, Haricisiyle tüm Müslümanların gönüllerini dağlamış durumdadır. Dünyada

başka hadise yoktur, asırlar geçtiği halde böylesine diri duran, böylesine insanların gönüllerinde yer eden. Şu soruyu soralım önce. Kerbela hadisesi bugün bize ne söylüyor? Bugün Kerbela hadisesinden çıkarılacak dersler var mı? Hz. Hüseyin, imkân olsaydı, dirilip şu anda karşımıza çıksaydı, şu kürsüde yanımızda yer alsaydı, Kerbela olayından sonra o olayla ilgili yaşadıklarıyla ilgili acaba bize ne söylerdi? Hiç düşündünüz mü? Hz. Hüseyin muhtemelen derdi ki, “Müslümanınız yeni Kerbelaların oluşmasını önleyin!” Bir tek Müslüman’ın haksız yere, yok yere kanı akmasın. Bir tek masumun gönlü incinmesin. Bir tek insanın onuru kırılmasın. Hz. Hüseyin bunları söylediler. Ama lütfen dikkat edelim. Bunların olabilmesi için bizim, insanın bizatihi eşref-i mahlûkat olduğunu, en temelde doğru anlamamız gerekiyor. İslam, bizatihi değer olan, “halife” olan insanın özgürleşmesini ve evrensel ölçekte değer üretmesini ister. İslam bir medeniyet dinidir. Hicretle birlikte “yesrib” “Medine” olmuştur. Medeniyet, insan olmanın temel, ortak paydası üzerinde bilim üretmekle, değer üretmekle yaratılabilir. Bunun için toplumun “sinerji” yaratmayı başarması lazımdır. Bunun için farklılıkların zenginlik olduğunu görmek gerekir. Öyleyse, önemli olan, her şeyden önce “insan olmak”, “insan olma bilinciyle dopdolu olmak”tır.

Önce insan, sonra da Müslüman olunur. İnsan olmanın başlı başına bir onur kaynağı olduğunun farkında olmayan kimselerin Müslüman olup olmamalarının fazla bir şey değiş-

tirmeyeceğini söylemeye hacet yoktur. İslam ortak paydasının farkında olabilirsek, Alevi, Sünni, Şii, Harici olmanın, iyilik, güzellik ve doğruluk yolunda yarışma anlamına geleceğini de görebiliriz. Hacı Bektaş Veli, “Bir olalım, iri olalım, diri olalım” derken, toplum olarak özgürce yaşayabilmenin en kısa formülünü de işaret etmiş olmaktadır. Bir insan, kim olursa olsun, hangi mezhebe, tarikata mensup bulunursa bulunsun, eğer İslam’ın temel esaslarına (Tevhid, Ahiret, Nübüvvet) inanıyorsa, Müslümandır ve İslam dairesi içindedir. İşte temel İslam ortak paydası budur. Bizler bugün Hz. Hüseyin’i anlamaya çalışırken, Hz. Hüseyin’e O’nun yaşadığı o drama, gözyaşı dökerken Türkiye’de çok kritik eşiklerden geçtiğimiz de farkında olmalıyız.

Bugün Türkiye’nin, her zamankinden çok daha fazla birlik beraberliğe, bütünlüğe ihtiyacı var, kardeşliğe ihtiyacı var. Bunun yolu Hz. Hüseyin’i doğru anlamaktan geçiyor. Bunun yolu Kerbela’yı doğru okumaktan geçiyor. Burada, birazcık duygusallığın gölgesinde sizi düşünmeye davet ediyorum. Bizim, belki de farkında olmadığımız ciddi bir açmazımız var. Sorunlarımızı duygu ile çözmek istiyoruz. Çok duygusal bir toplum olduk. Hakikaten çok duygusallaştık. Hani “gözü sulu” derler ya, o hale geldik. Ağlamak kötü bir şey değil. Ama hemen arkasından bir şeyi görmek zorundayız. Bu duygusallık bizim olay ve olguları doğru anlamamızı engelliyor. Duygular sorun çözmez. Sorun bilgiyle çözülür. Bugün de

Hız. Hüseyin'in yaşadığı o trajediden, o olumsuzluklardan ders çıkaracaksa, bu ders yeni Kербela'ların oluşmasını önlemek olacaksa bunun bir tek yolu vardır. Tutum, tavır, düşünce ve eylemlerimizde, tüm faaliyetlerimizde bilgiyi öne çıkartmak. Dedikodunun, duygusallığın belirleyici olduğu bir ortamda yaşıyoruz. Kur'an, Mü'minlerin özelliklerinden söz ederken şöyle der: "Onlar her sözü işitirler ama o sözlerin en güzeline inanırlar." İşte bugün buna ihtiyacımız var. Her şey konuşuluyor. O kadar çok şey konuşuluyor ki. Bu sözlerin doğrusunu, yanlışını artık ayırmamız gerekiyor. Duygusallıkla bu olmuyor. O zaman Hz. Hüseyin'in tutum ve davranışlarından çıkaracağımız en önemli sonuç zalimin karşısında dimdik durmaksa, bunun tek yolunun doğru bilgi olduğu gerçeğini unutmamak mecburiyetindeyiz.

Buradan çıkacak bir başka önemli gerçeklik daha vardır. İnsanlık tarihinin akışını belirleyenler bilginin gücüne sahip olanlardır. Ağlayanlar değil, dövünenler değil. İnsanlık tarihine yön verenler bilgi ve bilim üreten, yüksek güven kültürü yaratmayı başaranlardır. Müslümanlar asırlar boyu hala varlığını hissettiren muhteşem bir medeniyet kurdularsa, bu medeniyetin arkasında o bilginin gücüne sahip olmak vardır. O zaman bugün de birlik, beraberliğin lafla olmayacağını, birlik ve beraberliğin bilgiyle olacağını, iyi davranışlarla olacağını bilmek anlamak durumundayız.

İşte bu panelin temel amacı, bir yandan Hz. Hüseyin'in yaşadığı o olumsuzlukları doğru olarak anlamaksa, diğer yandan bugün bu trajedilerin yaşanmasını nasıl engelleyebiliriz sorusuna cevap vermektir. Bu söylediklerimi Ankara'da konuşsam, Çankırı'da konuşsam sanıyorum hiçbirisi sizin kadar doğru anlayamaz. Niçin? Çünkü, Türkiye'nin 12 Eylül öncesinde yaşadığı 5 bin gencimize malolan olumsuzlukların bir kısmını burada sizler daha derinden yaşadınız. Tüm Türkiye'nin canı acıdı; ama bu acıyı sizler daha derinden yaşadınız. O zaman sizler, bu gerçeği diğer insanlardan daha fazla kavramak mecburiyetindedesiniz. Siz bu gerçeği başkalarına daha doğru anlatmak mecburiyetindedesiniz. Türkiye'yi bekleyen en büyük tehlike nedir. Bir şekilde kardeş kanının akmasıdır. Bunun önüne bilgiyle geçilir.

Hz. Hüseyin'in yaşadıkları, bizi "iktidar" ve "güç" gibi kavramlar üzerinde yeniden düşünmeye çağırmaktadır. Hiç kuşkusuz "iktidar" büyük bir güçtür. Ancak bu gücün kontrol edilmesi gerekir. Hz. Hüseyin'i anlamak, "siyasi erk"i, barış için, insanların huzur ve mutluluğu için, yüksek güven kültürünün yaratılması için ve adalet için kullanmak anlamına gelir. Aksi takdirde, yeni Kerbelaların meydana gelmesinin önüne geçemeyiz.

Dostlar, bizim üzerinde yaşayabileceğimiz başka bir Türkiye yok. Bu, açık bir gerçekliktir. Türkiye'nin sonsuza dek

ayakta kalması, aziz şehitlerimizin kanı ile sulanan bu toprakların vatan vasfını kaybetmemesi, bizim sorumluluk bilincimize ve birlikte yaşama iradesinin gereklerini yerine getirmemize bağlıdır. Kur'an, 1400 sene öncesinden bizi uyarıyor. Diyor ki, "Hepiniz birden Allah'ın ipine sımsıkı sarılın; ayrılmayın." Ne olur ayrılırsanız. Gücünüz kaybolur. Devletiniz elden gider. Buradaki devlet kavramını anlamak istiyorsanız, burnumuzun dibinde Irak'ta oluk oluk akan kana, gözyaşına, orada perişan olan çocuklara, orada acımasızca öldürülen yaşlılara, kadınlara bakmanızı öneririm. Evet, hadise böyledir. Türkiye'nin anlam ve önemini kavrayabilmek için zaman zaman dışarı çıkmak gerekiyor. Bugün, Kerbela'nın en sıcak yaşandığı yer Irak'tır. Evet, Irak'ta Kerbela yaşanıyor. Bir bakıyorsunuz Sünnilerin yaşadığı yerde bir camiye bomba atılıyor; bir bakıyorsunuz Şii-lerin yaşadığı yerdeki bir camiye bomba atılıyor, onlarca bazen yüzlerce insan ölüyor. Bu insanlar mezhep ayrılıkları yüzünden ölüyor. İnsanlar, Sünni ya da Şii oldukları için birbirlerini öldürüyorlar. Aynı dine mensup insanlar, din adına birbirlerini öldürebiliyorlar. Oysa Kur'an, bir tek insanın haksız yere öldürülmesinin tüm insanlığın öldürülmesi gibi olduğunu söylüyor. Oysa İslam hayat dini, barış dini...

Sözü daha fazla uzatmadan hemen panele geçelim istiyorum. Bu konuda söylenecek çok şey var. Bir yandan içimizi acıtıyor. Kerbela'dan beri bu olay içimizi acıtıyor. Diğer taraftan yeni Kerbela'ların olmaması gerektiği yönünde ağır

bir sorumluluk hepimizin omzunda. Bizler, Alevi, Sünni, Türk, Kürt kim olursak olalım, bu vatanı birlikte yaşamak durumundayız. Öyleyse elimizi taşın altına sokalım. Herkes üzerine düşen sorumluluğu birey olarak yapsın. Bunun ötesi yoktur. Herkese sorumluluk düşmektedir. Bu panelde bu gerçeklerle biraz yüzleşelim istedik. Tarihten yararlanabilmenin yolu tarihi doğru anlayarak geleceğe ışık tutmaktır. Tarihi doğru anlamayanlar, onun ağırlığı altında ezilmek zorunda kalırlar ve geçmişteki acıların benzerlerini, daha acı bir şekilde yaşarlar. O zaman sizden istirhamım şu soruyu kendinize sormanızdır. Hz. Hüseyin bugün yaşasaydı bize hangi mesajları verirdi? Bu soruyu lütfen kendinize sorun. Bu panel bittiğinde zihninizde bu sorunun cevabı berraklaşmıyorsa başta ben olmak üzere buradaki hocalara lütfen hesap sorun. Bu sizin hakkınız. Biz buraya, bildiklerimizi sizlerle paylaşmaya geldik. Geçmişten ders aldığımız takdirde geleceğe güvenle bakabilme imkânına kavuşabiliriz. Panelin yararlı olacağını umuyorum.

Teşekkür ederim.

HZ. HÜSEYİN VE YETİŞTİĞİ AİLE

Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ¹

Sayın başkan değerli dinleyiciler sözlerime başlarken hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği gibi Hz. Hüseyin tarihe yön vermiş önemli şahsiyetlerden biridir. Şii-Sünni, Alevî-Sünni ayırımı olmaksızın kendisine Müslüman diyen bütün insanların ortak paydalarından biri olan Hz. Hüseyin ve benzeri şahsiyetlerin doğru bir şekilde tanınmaları bir taraftan dün bilgimizi sağlıklı bir hale getirirken, diğer taraftan da yarınlarımıza yönelik mesajlar almamızı sağlayacaktır. Zira Hz. Hüseyin gibi şahsiyetler, ümmetin kurucu unsurunu, tabir caiz ise ümmeti bir arada tutan dokunun bir kısmını ifade etmektedirler.

¹ Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Yine bu şahsiyetler çocuklarımıza rol-model gösterme sınırtısı çektiğimiz modern dünyada en güzel rol modeller olarak karşımızda durmaktadırlar. Öyleyse bu ve benzeri şahsiyetlerin tanınması dün ile ilgili olduğu kadar yarınlarla; hatta daha doğru bir ifade ile dünlerden daha fazla yarınlarla irtibatı bulunmaktadır. Daha güzel, daha yaşanabilir, daha hoşgörülü, hatta daha kardeşçe yarınlar için Hz. Hüseyin'in tanınması son derece hayati bir role sahiptir. Bu panelin tasarlanmasının nedeni işte bu düşüncedir. Geleneksel hale getirilmesi hedeflenen panelin veya panellerin Hz. Hüseyin'i daha iyi tanımamıza ve onu örnek almamıza katkı sağlayacağını ümit ediyorum. Sözlerime bu düşüncemizi yürekten paylaşan ve bu panel ile bundan sonra yapılacak olanların tamamını sahiplenen belediye başkanımız Sayın Muzaffer Külcü Beyefendi ve bilgi ve birikimini bizimle paylaşmak için uzaktan gelen değerli hocalarımıza teşekkür ile başlamak istiyorum.

Şimdi konuma geçebilirim. Efendim her bir bireyde olduğu gibi Hz. Hüseyin de tarihsel bir şahsiyettir. Dolayısıyla o tür şahsiyetleri tanıyabilmemiz için onları yetiştiren tarihsel şartlara bakmamız gerekir. Zira hiçbir şahıs kendini doğuran tarihsel şartlardan kopuk olarak varlığını sürdüremez. Dolayısıyla her şahıs ile içinde var olduğu tarihsel evre arasında interaktif bir ilişki bulunmaktadır. Zira her şahıs bir taraftan içine doğduğu tarihsel evreye ait olup, o evre tarafından veya o tarihi şartlar tarafından yaratılırken; diğer taraftan biz-

zat kendisi o tarihsel evreyi şekillendirmekte, değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Görüldüğü gibi tarihsel durumunu dikkate almaksızın bir şahsın biyografisini incelemeye çalışmak onu içine doğduğu tarihsel evreden koparacaktır ki bu durumun bizi sağlıklı bir sonuca götürmeyeceği ortadadır. Bu girişten sonra Hz. Hüseyin'in yetiştığı aileye biraz daha yakından bakabiliriz.

Bilindiği gibi Hz. Hüseyin baba tarafından Peygamber Efendimizin amcası **Ebu Talib'** in torudur. Hz. Hüseyin'in dedesi Ebu Talip, Peygamber Efendimize babalık yapan, O'nu büyüten, evlendiren, çoluk çocuğa karışmasını sağlayan şahıstır. Yine Ebu Talip, Hz. Peygambere, peygamberlik verildikten sonra, O'nun en büyük destekçisi olan, davasını ve davetini açıklaması için hayatını ortaya koyan, ölünceye kadar da O'nu hiç yalnız bırakmayan bir şahıstır. Yine hatırlanacağı üzere Ebu Talip fakir olmasına rağmen, sofrasını Hz. Peygambere iman etmiş olan kişiler ile paylaşmaktan sakınmamış, hatta mal varlığının tamamını bu uğurda harcamış olan bir şahıs idi. Kaynakların ifadesine göre vefatı da aslında bu uğurda olmuştur. Nitekim Hz. Peygamberi, kendisini öldürmek için harekete geçen Mekkeli müşriklerden korumak için bütün aile fertleri ile birlikte sığındığı Şi'bi Ebu Talib de peygamberi düşmanlarına teslim etmeyince ambargoya maruz kalmış ve burada da vefat etmiştir. Ölümü sadece Peygamberi değil, yardımcılarından mahrum kalan bütün Müslümanları derinden üzmüştür.

Hz. Hüseyin'in babaannesi **Fatıma bnt. Esed** adını taşıyordu. Hz. Hüseyin'i gören, onu seven babaannesi İslam dinini kabul etmiş ve Medine'ye yerleşmiş burada da vefat etmiş bir ulu şahsiyet idi. Peygamber Efendimiz, annesi ve dedesi Abdulmuttalib'i kaybettikten sonra onun **merhametli kollarına** sığınmıştı. Fatıma, Peygamber Efendimizin, evlerine gelmesinden sonra onu hiçbir zaman çocuklarından ayırmamış, hatta çoğunlukla onun lehine pozitif ayrımcılık yapmıştır. Eve gelen en güzel yemeği ona yedirmiş, en güzel şekilde onu giydirmiş, hatta aç kalmaması için ona özel yemek hazırlamayı bir görev bilmiştir. Peygamber tarafından "ana" olarak hürmet gören bu kutlu hanım, O'nun tarafından o kadar çok sevilirdi ki hatırasının canlı tutulması için adı Peygamberin kızı ve Hz. Hüseyin'in annesi olacak olan Hz. Fatıma'ya isim olacaktır. Hatta bu kutlu şahıs vefat ettiği zaman Peygamber Efendimiz çok üzülmüş "İşte bugün annem öldü" demiştir. Onu bizzat kendisi mezara indirmiş ve kendi kaftanını giydirek defnetirmiştir. Kuşkusuz babaannesi Hz. Hüseyin'i de çok severdi, ancak onun babaannesini hatırladığına dair kaynaklarımızda bir kayıta rastlayamadık.

Hz. Hüseyin'in anne tarafından dedesi ise **Hz. Peygamber** idi. Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın ikinci oğlu olarak, hicretin dördüncü yılı Şaban ayının beşinde (10 Ocak 626) Medine'de dünyaya geldiğinde ismi, bizzat dedesi Hz. Peygamber tarafından kondu. Doğumunun yedinci günü akıka kurbanı dedesi

tarafından kesildi ve yine O'nun gözetiminde kesilen saçının ağırlığınca fakirlere sadaka dağıtıldı. Dedeleri hem onu hem de ağabeyi Hz. Hasan'ı çok sever onlarla yakından ilgilenir hatta kendileri ile bir çocuk gibi oynardı. Atçılık oyununu çok seven kardeşler, Hz. Peygamberi yere çömeltir sırtına binerlerdi. Hatta bu oyunlarını mescitte dahi sürdürürlerdi. Namaz esnasında onun yanına gelirler, secdeye gitmesini adeta dört gözle beklerlerdi. Secdeye giden Hz. Peygamber'in kutlu omuzlarına çıkarlardı. Allah Rasûlü, çok sevdiği bu iki yavruya bir zarar gelmemesi için, onlar ininceye kadar secdede kalırdı. Peygamberimiz torunlarına olan sevgisini şöyle dile getirmektedir: "Allah'ım ben bunları seviyorum, sen de onları sev. Hasan ve Hüseyin'i seven beni sevmiş, onlara kin tutan da bana kin tutmuş olur." Hz. Hüseyin dedesini kaybettiği zaman yedi yaşında idi.

Hz. Hüseyin'in anneannesi ise Hz. **Hatice**'dir. Peygamber Efendimizin, Hz. Fatıma da dâhil olmak üzere altı çocuğunun annesi olan Hz. Hatice, yüce Mevla tarafından Peygamberin etrafına konan figürlerden biri olup O'nun hayatında son derece önemli bir yere sahip idi. Ebu Talib ile ikisinin üç ay arayla vefat ettikleri yıla, Peygamber Efendimizin çok üzüldüğü dikkate alınarak "Hüzün Yılı" denmiştir. Kuşkusuz Hz. Hatice Hz. Fatıma'yı doğuran, onu büyüten, onun hamurunda ve çamurunda rolü bulunan bir hanım efendidir. Ama en az Hz. Fatıma kadar Hz. Ali üzerinde de emeği bulunmaktadır. Hatta

ona biraz da Hz. Ali'nin annesi olarak da bakmak gerekir. Çünkü Hz. Ali sekiz yaşında iken Hz. Peygamber ile ikisinin evine yerleşmiş, onlar tarafından büyütülmüş, hatta eğitilmiştir. Dolayısıyla Hz. Ali evet biyolojik anlamda Ebu Talib ile Fatıma bnt. Esed'in oğludur. Ancak kendisine harcanan emek anlamında Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin oğludur.

Hz. Hüseyin'in babası Hz. Ali'dir. Peygamber Efendimizin amcası Ebu Talib'in on küsur çocuğundan biri olan Hz. Ali az önce de söylediğim gibi peygamber efendimizin evinde büyümüştür. O'nun, Peygamberin evine yerleşmesinin de ilgi çekici bir hikâyesi vardır. Peygamber Efendimiz evlenip refaha ulaştınca, kendisine onca emek sarf etmiş, O'nu büyütmüş kendisine kol kanat germiş olan amcası ve ailesini unutmaz, onlara karşı biraz da sorumluluk hisseder. Bu aileye nasıl bir katkı sağlayabileceğini düşünürken aklına, Ebu Talib'in çocuklarından birini büyütme fikri gelir. Bu düşüncesini amcası Hz. Abbas'a açar, amcası olumlu bulur ve bir çocuğu da kendisi almak istediğini söyler. Birlikte Ebu Talib'e giderler ve durumu anlatırlar. Ebu Talib, bu düşünceyi makul bulur, hatta memnun olur. Bunun üzerine Hz. Ali Peygamber Efendimizin evine yerleşir. İslam dini nazil olduğunda O'nun evinde yaşıyordu. Henüz çocuk yaştaydı. Buna rağmen İslam'ı ilk kabul eden şahıslardan biri olur. Bütün kaynaklarımız onu "ilk çocuk" Müslüman olarak tanıtır. İslam dinini kabul ediş hikâyesi de aslında çok hoştur. Ancak bilmiyorum sayın başkan bu

hikâyeti anlatmama müsaade eder mi yoksa onu da süremden mi sayar? Ama ben yine de çok kısa bir şekilde anlatmak istiyorum. Buharî'nin *Sahih*'inin ilk kısmı olan *Bedyu'l-vahty* 'de anlattığına göre; Hz. Peygamber vahye ilk muhatap olduğu gün korkmuş bir vaziyette evine gelmiş ve Hz. Hatice validemize "beni örtün, beni örtün" demişti. Sakinleştikten sonra da durumu bütün çıplaklığıyla ona anlatmış ve kendisini İslam'a davet etmişti. İslam'ı kabul eden Hz. Hatice ile birlikte ilk namazlarını kılarırken de Hz. Ali'ye yakalanıvermişlerdi. Namazı gören ve buna bir anlam veremeyen çocuk yaştaki Hz. Ali, bu hareketlerin ne anlama geldiğini ısrarla sormuş, bunun üzerine de Hz. Peygamber Allah tarafından, peygamber olarak gönderildiğini söylemiş ve kendisini de bu dine davet etmişti. Babası Ebu Talib'in konu ile ilgili bilgisi olmadığını öğrenen Hz. Ali, babasından izin almaksızın bu düşünceyi kabul edemeyeceğini söyler. Bunun üzerine Hz. Peygamber "kabul etmeyebileceğini, fakat bunun bir sır olduğunu ve sırrını saklamasını ister". Peygamberin bu isteğini kabul eden Hz. Ali, bir gece düşünür ve bir gece sonra gelir, Müslüman olmak istediğini söyler. Peygamber Efendimiz babasına danışıp danışmadığını sorunca, "Allah beni yaratırken babama mı sordu" diyerek cevap vermesinin Peygamber Efendimizin çok hoşuna gittiği rivayet edilmektedir. İşte Hz. Ali bu tarihten itibaren hep Hz. Peygamberin yanında oldu. Mekke'de İslam dininin yayılması için onunla birlikte çabaladı. Onunla birlikte birçok eziyete gö-

ğüs gerdı. O'nun evinin en küçük erkek bireyi olarak sorumluluklar üstlendi. Evin küçük ihtiyaçlarını tedarik etti. Ama en önemlisi bu dönemde küçük olduğu için dikkat çekmediğinden Mekke ulularının Kâbe'nin etrafında yer alan ve adına "nadi" dediğimiz sohbet meclislerini gezerek Peygambere istihbarat topladı. Müslümanların Medine'ye hicret etmesinden sonra O, Peygamberin yatağına yatarak bir taraftan Peygamberi öldürmeye çalışanlara yanlış bir hedef göstermeye çalıştı. Diğer taraftan O'nun için canını feda edebilecek kadar kendisine bağlı olduğunu gösterdi. Keza Peygamber'de bulunan emanetleri ehline dağıtarak da eminliğini gözler önüne serdi. İçinde Hz. Fatıma'nın da bulunduğu Peygamberin ailesini Medine'ye kendisi getirerek hem aile içerisindeki yerini hem de Peygamberin gözündeki değerini anlamamızı sağladı. Medine'de Hz. Peygamber'den hiç ayrılmayan Hz. Ali, her savaşın kahramanı oldu. Hayber gibi bazı savaşlarda savaşın kaderini değiştirdi. Savaşa gidememişse Medine'de kalarak Peygamber'e vekillik yaptı. Peygamber hastalığında yanında Hz. Ali vardı. Vefat ettiğinde de oradaydı. Hatta Peygamberin kefenlenip defnedilmesinde amcası Hz. Abbas, amcasının oğlu Kusam ile birlikte o görev aldı. Peygamberin vefatından sonra gelişen yeni durumda Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer döneminde her iki halifenin de danışmanlığını yürüttü. Hz. Osman döneminde onun halk tarafından beğenilmeyen icraatlarını eleştirdiği kadar O'nu koruyan bir rol üstlendi. Hatta oğlu Hüseyin ile Hasan'ı kendisine

korumaları için görevlendirerek bacanağını ne kadar sevdiğini de gösterdi. Hz. Osman'ın vefatından sonra ümmetin başına halife olarak geçen Hz. Ali, hilafet merkezini Medine'den Kufe'ye taşıdı ve başta oğlu Hz. Hüseyin ile Hz. Hasan olmak üzere ailesinin tamamını alarak bu şehre yerleşti. Dört yıl halifelik yaptıktan sonra da burada bir Harici tarafından hançerlenerek şehit oldu ve cesedine zarar verilebileceği endişesinden dolayı geceleyin gizlice defnedildi. Kabrinin yeri tam olarak bilinmemektedir. Bugün kabri olduğu söylenen Necef'teki türbe Abbasiler dönemine aittir.

Hz. Hüseyin'in annesi ise Hz. Fatıma validemizdir. Hz. Peygamberin en küçük kızı olan Hz. Fatıma, Mekke'de doğmuş ve vahiy kültürü içerisinde büyümüştür. Hz. Peygamber'e risalet görevi verildikten sonra O'nun yanında bulunmuş; babasının gördüğü işkencelerin bir kısmına şahit olmuştur. Bu hadiselerin onun hayatında önemli bir yeri vardır. Hz. Peygamber Medine'ye hicret ettikten sonra Hz. Ali ile birlikte Medine'ye hicret eden Hz. Fatıma evleninceye kadar babasından hiç ayrılmamıştır. Babası Hz. Peygamber de O'na çok bağlıydı ve kendisini çok severdi. Hz. Fatıma babasının ihtiyaçları ile de ilgilenirdi. O'nun kıyafetlerine bakar, saçlarını tarar, onları yağlar, mescide bu şekilde gönderirdi. Peygamber Efendimiz kendisinin üzerinde bu denli titrediği için ona "annem" derdi.

Hz. Hüseyin'in annesi Hz. Fatıma ile babası Hz. Ali'nin evlenmesine gelince; Hz. Fatıma evlilik çağına geldiği zaman, her genç kız gibi birçok isteyen olmuş; hatta isteyenleri arasında Hz. Ebubekir ile Hz. Ömer'in de bulunduğu dahi rivayet edilmektedir. Peygamber bu taleplerin tamamını reddetmiştir. Sonradan Sa'd b. Ubade'nin teşvikiyle Hz. Ali talepte bulunmuştur. Peygamber Efendimiz bu talebi kızına iletince Hz. Fatıma sesini çıkarmamıştır. "Sukutun ikrardan geldiğine hükmeden" Hz. Peygamber bu evliliği onaylamıştır. Kimi rivayetlere göre bu evliliğin Cebrail tarafından salık verildiği, hatta nikâhlarının bile onun tarafından kıyıldığı rivayet edilmektedir. Hz. Ali fakir olduğu için düğünü yapamayıp velime yemeği veremeyince, Peygamber Efendimiz kendisine ait olan zırhı ona vermiş, O da bu zırhı satarak mehri ödemiş, velimeyi vermiş ve evini donatmıştır. Böylece Hz. Hüseyin'in doğacağı ailenin temeli atılmış oldu. Hz. Fatıma ile Hz. Ali evlendikten sonra el-Avali denilen Yukarı Medine'de bir ev tuttular ve oraya yerleştiler. Ancak Peygamber Efendimiz çok sevdiği kızıdan ayrı kalınca O'nu çok özledi. Bu özlemine de mescitte dile getirdi. Bundan etkilenen sahabelerden biri Hz. Ali'ye gelerek kendi evine oturmasını önerdi. Durumu bilen Hz. Ali de bunu kabul edince; evleri değiş tokuş etmiş oldular. Böylece Hz. Peygamber ciğer pasesi, Fatıma'sına yeniden kavuşmuş oldu. Fatıma hep O'nun yanında kaldı ve O'na Hz. Hüseyin'in yanı sıra Hasan, Muhsin, Zeynep ve Ummugülsüm adında dört tane

de torun verdi. Peygamber her sabah onların evine uğrar ve “Ey Ehl-i Beyt Allah sizden riczi gidermek istiyor” der, onları namaza kaldırırdı. Hz. Hüseyin’in kişiliği işte bu telkinlerle gelişti ve Hz. Hüseyin bu telkinlerin içerisinde büyüdü. Annesini, kutlu dedesinin vefatından birkaç ay sonra kaybetti. Böylece hem dede yetimi hem de “ana” yetimi olarak kalmış oldu. Bu tarihten itibaren babası Hz. Ali O’na hem babalık hem de anelik yapmış oldu.

Burada Hz. Hüseyin’in kişiliğinin oluşumunda etkili olmuş olan bir şahıs üzerinde daha durmak gerekir. Bu şahıs da dadısı **Ummu’l-Fadl’dır**. Hz. Abbas’ın eşi olan Ummu’l-Fadl, Hz. Hüseyin’in doğumunda yanında olmuş ve gelişiminde önemli etkiye sahip olmuştur. Bebekliği döneminde zaman zaman O’nu alıp dedesine götürürdü. Dedesi de onu severdi. Hatta birinde dedesine götürdüğünde, dedesini ıslatan Hz. Hüseyin’e kızmış, poposuna minik bir şaplak indirirince Hz. Hüseyin ağlamıştır. O’nun ağladığını gören Hz. Peygamber yengesi Ummu’l-Fadl’a serzenişte bulunmuş ve “O’nu ne kadar sevdiğimi bilmiyor musun? Neden ağlatıyorsun?” demiştir.

Hz. Hüseyin’in kardeşlerine gelince; az önce de ifade etmeye çalıştığım gibi Hz. Hüseyin’in kendi annesi yani Hz. Fatıma’dan iki erkek, iki de kız kardeşi vardı. Erkek kardeşlerin en büyüğü kendisinden sadece on bir ay büyük olan ağabeyi Hz. **Hasan’dır**. Ağabeyiyle birlikte mutlu bir çocuk-

luk geçirmişlerdir. İki kardeşin arasındaki ilişkinin güzelliği kaynaklarımıza yansımıştır. Zaman zaman her kardeş gibi aralarında kavgalar olsa da hep güzel arkadaşlıklarıyla anılmışlardır. Peygamber tarafından cennet gençlerinin efendisi olarak isimlendirilen bu iki kardeş birlikte büyümüş, ortak kadere sahip olmuşlardır. Her ikisi de babalarının iktidarına kadar siyasi hayattan uzak kalmışlardır. Babalarının halifeliği döneminde ona yardım etmek için bir çabanın içine girdikleri görülmektedir. Özellikle Hz. Hasan biraz daha ön planda olmuştur. Nitekim Kûfe Valisi'nin ikna edilmesi hadisesinde Ammar b. Yasir ile birlikte onu görüyoruz. Zaten babasının vefatından sonra da halife olmuş, altı ay halifelikten sonra da bu görevden çekilmiş ve görevi Muaviye'ye devretmiştir. Medine'ye yerleşmiş burada, büyük bir ihtimalle zehirlenerek, vefat etmiştir. Baki mezarlığına, annesi Hz. Fatıma'nın yanına defnedilmiştir. Peygamberle mezarlarının arası iki yüz metreyi geçmemektedir. Yani vefat ettikten sonra da dedesinden ayrılmamıştır.

Ailenin bir başka ferдинin adı ise **Muhsin** idi. Onun adı da dedesi tarafından konmuştur. Ailenin en küçük erkek bireyi olarak çok sevilmiş ancak küçük yaşta vefat etmiştir. Kızlardan **Ummugülsüm** ise Halife Hz. Ömer ile evlenmiş, onunla birlikte İslam Devleti'nin yapılanmasında önemli misyon yüklenmiştir. Böylece Hz. Hüseyin, İslam Devleti'nin kurucusu olarak kabul edilen Hz. Ömer ile akrabalık bağına da sahip olmuştur. Aile-

nin diğer ferdi Zeynep (Büyük Zeynep/Zeynep el-Kübra) ise daha sonra Cafer et-Tayyar'ın oğlu Abdullah ile evlenmiştir. Kahraman bir kişiliğe, yiğit bir yapıya sahip olan Zeynep; kardeşi Hz. Hüseyin'in öldürülmesinden sonra Suriye'ye, Yezid'e götürüldüğü bilinmektedir. O'nun orada Yezid'in yüzüne karşı yaptığı konuşmalar dillere destandır. Zaten Suriye'den bir daha dönmemiş, oraya yerleşmiş ve orada da vefat etmiştir. Kabri bu gün kendi adıyla anılan semtin merkezinde yer almaktadır. Şam'a gidenler görmüşlerdir. Özellikle İranlı Şii dostlarımız tarafından ziyaret edilmekte olan bu kabrin üzerinde muhteşem bir de türbe yapılmıştır. İran tarzı türbenin içini ayna işçiliği ile bezemişlerdir.

Hz. Hüseyin'in içinde doğduğu aileyi biraz da geçmişten alarak tanımış olduk. Şimdi onun hayatına kısaca bakalım. Onun hayatından bahsederken de, büyük oranda yıllar önce yazdığım ve Diyanet aylık dergide yayınladığım Hz. Hüseyin başlıklı yazımdan faydalanacağım.

Hz. Hüseyin'in Hayatından Kesitler

Efendim! Küçüklüğünden itibaren özenle yetiştirilen Hz. Hüseyin, ilk eğitimini Allah'ın elçisinden aldı. Daha sonra babasının gözetiminde Ebu Abdurrahman es-Sülemî tarafından Medine Mescidi'nde diğer çocuklar ile birlikte kıraat okudu. Babasından da fıkıh dersleri aldı. Bu gayretlerin sonucunda bir fakih ve muhaddis olarak yetişti. Nitekim muhtelif kaynak-

larda kendisine ait fetvaların yanı sıra dedesi, babası ve diğer bazı sahabelerden rivayet ettiği hadisler de bulunmaktadır.

Hz. Hüseyin gerek ilim ile uğraştığı için, gerekse yaşı gereği ilk iki halife döneminde cereyan eden hâdiselerin hiçbirinde yer almadı. Fakat Hz. Osman döneminde İslâm sancağının daha da ileri bir noktada dalgalandırılması amacıyla yapılan fetihlere, O da ağabeyi ile beraber bir nefer olarak katıldı ve Said b. el-As'ın komutasında gerçekleşmiş olan Horasan'ın fethinde kendisine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirdi. Daha sonra Medine'ye dönen Hz. Hüseyin, Halife Hz. Osman'ın asiler tarafından kuşatılması hadisesinde ağabeyi ile birlikte O'nun korumalığını üstlendi. Asilerin halifeye bir zarar vermemeleri için günlerce kapısında nöbet tuttu.

Babası Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde onunla beraber bütün siyasî hadiselerde yer alan Hz. Hüseyin, babasının vefatından sonra ağabeyi Hz. Hasan'a biat etti. Hz. Hasan'ın hilâfeti Muaviye'ye devretmesinden sonra Medine'ye yerleşti ve Muaviye'nin ölümüne (60/680) kadar hiçbir siyasî hâdisede yer almayıp, kendisini ibadet ve ilme verdi. Hz. Hasan'ın (49/669) vefatından sonra Kûfelilerin Muaviye'ye isyan etmesi için yaptıkları baskılara direndi, Muaviye'ye yaptığı biatı bozmayı reddetti.

Muaviye'nin ölmeden önce oğlu Yezid'i veliaht ilân etmesi, Hz. Hüseyin'in hayatında bir dönüm noktasıdır. Hilâfetin

saltanata dönüşeceğini gördüğü için, Muaviye'nin bu uygulamasını şiddetle eleştirdi ve tüm baskılara rağmen Yezid'e biat etmeyi reddetti. 60/679 yılının Recep ayında Muaviye'nin ölmesi bu baskıları dayanılmaz hâle getirince, Medine'yi terk ederek Mekke'ye sığındı.

Hz. Hüseyin, hilâfeti saltanata dönüştürdükleri için Emevîler'e karşı mücadele edilmesi gerektiğini düşünüyordu. Ancak bu mücadelede başarılı olabilmek için askerî güce ihtiyaç vardı. Mekke ise bu askerî güçten yoksundu. Hicaz'ın diğer iki önemli kenti Medine ve Taif ise Emevîler'in kontrolünde idiler.

Öte taraftan Hz. Hüseyin'in Yezid'e biat etmeyip, Mekke'ye gittiği haberini alan ve aralarında Müseyyeb b. Necebe, Rifaâ b. Şeddad, Habib b. Muzahhar ve Süleyman b. Surad el-Huzai'nin de bulunduğu Kûfe'nin ileri gelenleri, sayısız mektup göndererek onu Irak'a davet ettiler. Kûfe kenti, Hz. Hüseyin'in kafasındaki askerî desteği bulabileceği en önemli kentlerden biri idi.

Ancak Hz. Hüseyin, babası Hz. Ali ve ağabeyi Hz. Hasan'ı yalnız bırakan Kûfelilere çok fazla güvenmiyordu. Bunun için durumu yerinde incelemek üzere amcasının oğlu Müslim b. Akil'i bu şehre gönderdi. Muhtar b. Ebî Ubeyd es-Sekafi'nin evinde konaklayan Müslim, Hz. Hüseyin adına 18.000 kişinin biatını alınca kendisine haber gönderdi ve bir an önce Kufe'ye gelmesini istedi. Hz. Hüseyin, Müslim tarafından gönderilen

bu haberlerden sonra Kûfe'ye gitmek üzere hazırlanmaya başladı ve Hicri 61/680 yılı Zilhicce ayının üçüncü günü Kûfe'ye hareket etti.

Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye gelmek üzere yola çıktığı, halkın önemli bir kısmının kendisine biat ettiği haberi Kûfe Valisi Nu'man b. Beşir'e ulaştınca, vali buna sevinmemekle beraber, ciddi bir önlem almak için de harekete geçmedi. Çünkü o, Hz. Peygamber'in torunu Hüseyin'e karşı gelişecek bir hareketin içerisinde yer almak istemiyordu. Bunu fark eden Emevî taraftarları, durumu Emevî halifesi Yezid b. Muaviye'ye bildirdiler. Yezid, Nu'man b. Beşir'i valilikten aldı ve yerine Ubeydullah b. Ziyad'ı atadı.

Hiç zaman kaybetmeden Basra'dan Kûfe'ye hareket eden Ubeydullah, önce Kûfe'deki Hz. Hüseyin taraftarlarını sindirmek için harekete geçti ve Hz. Hüseyin adına Müslim b. Akil'e destek veren grubu dağıtmaya çalıştı. Ubeydullah b. Ziyad ve Kûfe'nin ileri gelenleri bu insanları, Suriye'den gelmekte olan askerler ve aldıkları yardımların kesilmesi ile tehdit ettiler. Müslim b. Akil ve Hz. Hüseyin'e verdikleri desteği çekmeleri durumunda, kendilerine yapılmakta olan ekonomik teşviklerin artırılacağı vaadinde bulununca halk dağıldı. Halkı dağıtmayı başaran Ubeydullah b. Ziyad, Hz. Hüseyin adına biat toplamakta olan Müslim b. Akil ile onu koruyan Hani b. Urve'yi yakalatarak öldürdü.

Kûfe'ye gitmek için yola çıkmış olan Hz. Hüseyin, es-Sa'lebiye geldiğinde, Kûfelilerin ihanetine uğradığını ve Müslim b. Akil'in, Ubeydullah b. Ziyad tarafından şehit edildiğini öğrendi ve geri dönmek istedi. Ancak Müslim b. Akil'in çocukları ileri atılarak, "Allah'a yemin ederiz ki ya intikamımızı alırız, ya da Müslim'in tattığını tadarız" diyerek, Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye gitme hususunda ikna etmeye çalıştılar. Bunlardan bazıları Hz. Hüseyin'e kendisinin Müslim b. Akil gibi olmadığını, Kûfe'ye ulaşması durumunda halkın etrafında toplanacaklarını belirttiler. Bununla ikna olmuş gibi görünen Hz. Hüseyin, Kûfe'ye doğru yoluna devam etti. Zübale denilen yere geldiğinde, Müslim b. Akil'e elçi olarak gönderdiği, Abdullah b. Yaktur'un da öldürüldüğü haberini aldı.

Öte taraftan Müslim b. Akil ve Hanî'yi öldüren Ubeydullah b. Ziyad, Kûfe'den Hz. Hüseyin'e destek amacıyla gidebilecek olanları engellemek ve Hz. Hüseyin tarafından Kûfe'ye gönderilebilecek olan elçilerin şehre girişine mani olmak için, Husayn b. Numeyr komutasında 4.000 kişilik kuvveti Kadisiye'ye gönderdi. Hac ve umre amacı dışında Mekke yönüne gidecek olan hiç kimsenin geçmesine müsaade etmemelerini emretti. Kûfe'yi abluka altına alıp, giriş çıkışları kontrol etmeyi başaran Ubeydullah, daha sonra Hurr b. Yezid et-Temimi'yi 1.000 kişilik bir kuvvetle Hz. Hüseyin'in gelişini durdurmak üzere gönderdi ve Hz. Hüseyin'in biatını almadan kendisini kesinlikle bırakmamasını emretti. Hurr, Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye girişine

engel olmasına rağmen kendisine saygıda kusur etmedi. Namaz vakitlerinde O'nun arkasında namaz kılıyor, sofrasında kendisine eşlik ediyor, sohbetine katılıyordu. Hurr'un, Hz. Hüseyin'i cezalandırmayacağını anlayan Ubeydullah b. Ziyad, bu amaçla Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'ı dört bin kişilik bir kuvvetin başında gönderdi. Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin'e uygulanmakta olan ablukayı daha da daralttı. Direnişini kırmak için Fırat Nehri'nden içme suyu almalarına dahi müsaade etmedi. Hz. Hüseyin, Kûfe'ye giremeyeceğini anlayınca şu üç öneride bulundu:

1. Geldiği yere geri dönmesine müsaade edilmesi,
2. Şam'a, Halife Yezid'e giderek, O'nunla görüşmesine izin verilmesi,
3. Hindistan'a yapılması düşünülen fetihlere bir nefer olarak katılmasına müsaade edilmesi.

Hz. Hüseyin'in bu istekleri, Ömer b. Sa'd tarafından Ubeydullah'a iletilince, bu şartlardan hiçbirini kabul etmedi ve Hz. Hüseyin'in hiçbir şart ileri sürmeden kendisine biat etmesini, aksi takdirde öldürülmesini emretti.

Netice itibariyle Yezid b. Muaviye'ye biat etmeye zorlanan Hz. Hüseyin bunu kabul etmedi ve 61/680 yılında Ömer b. Sa'd komutasındaki ordu tarafından, Ubeydullah b. Ziyad'ın emriyle, beraberindeki yetmiş iki kişi ile birlikte Kerbelâ'da şe-

hit edildi. Hz. Hüseyin'in şehadeti Emevîler'in durumlarını sağlamlaştırmadı, aksine daha da zorlaştırdı. Zira bundan sonra başta Kûfe olmak üzere, İslâm âleminin birçok yerinde çıkan hadiselerin temelinde, Hz. Hüseyin'in şahadeti yatacaktır.

Hz. Hüseyin'in eşleri ve çocuklarına gelince; Hz. Hüseyin'in birden fazla eşi vardı. Bu eşlerinden dört erkek, üç tane de kız çocuğu vardı. Erkek çocuklarının adı Ali Ekber, Abdullah, Ali Aşğar ve Amr iken kızları ise Fatıma, Sukeyne ve Zeynep adını taşıyordu. Çocuklarından Ali Ekber ile Abdullah kendisiyle birlikte Kerbela'da şehit edilmiştir.

KERBELÂ'YI ANLAMAK

Hüseyin ALGÜL¹

(Çorum Belediyesi'nce gerçekleştirilen panelde yapılan konuşma metni)

*Muharremdir, kamer mahzûn, güneş me'yûs kan ağlar,
Felek şerkeşte mebhût, hayrete dalmış cihan ağlar,
Cefây-ı şâh-ı mazlûma tahammül etmeyip dağlar,
Ezelden gözlerinden âblar olmuş revân ağlar.
Kesildi başları bîn ceur ile bir âşık-ı zârın,
Kesen mel'unlara lânet edip seyf-i Sînan ağlar.
Yirmi bin kişi birden ok atdı şâh-ı mazlûma,
Bizi atman diyüb zâlimlere tîr ü kemân ağlar.
Cihânın sahibinden bir içim su kıskanılmış âh!
Fırat ağlar, Murat ağlar, zemîn ü âsümân ağlar.
Döküldü hûn-i mazlûmân yere, yer mâteme girdi,
Melekler titreyüp inler, felekde Kehkeşan ağlar.
O şâhın derdi etmiş cümle insan oğlunu giryân,
Bilenler bilmeyenler hep bu derd ile inan ağlar.
Belây-ı Ehl-i Beyt'in yazmağa imkân mı var, asla,
Söz ağlar, söyleyen ağlar, kalem ağlar, yazan ağlar.*

(Osman Kemâlî)

1 Prof. Dr. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Pek değerli dinleyenler!

Sizleri Sünnî bir şair olan Osman Kemâlî'nin Muharrem Mersiyesi'yle selâmlıyorum. Bu mersiye, Alevî olsun, Sünnî olsun, hepimizin gönül dünyamızda Hz. Hüseyin ortak değerinde birleştiğimizi gösteriyor. Esasında Kerbelâ'da ne oldu? Ona bakmak lâzım! Orada Hz. Hüseyin'in kanı döküldü. O kimdi? "Cennet gençlerinin beyefendisi"ydi. Peygamberimizin gözbebeği; "öpüp kokladığı", dizine oturtup "Ehl-i Beyt'imizden"dir dediği bir candı. Elbette ona yapılan bu zulüm bizi incitiyor. Bize eza veriyor. Gönümüz, yapılan bu zulme katlanamıyor. Sabırsız davranabiliyoruz; ağlayabiliyoruz! Evet, ağlamakta muhtârız. Bu acıklı olayı hatırladıkça ağlamakta bir sakınca yok. Ancak tek başına ağlamak, meseleyi çözümüyor. Burada Muhterem Hasan Onat Beyefendi'in verdiği mesajı destekleyen bir hususa değinmek istiyorum. İncindiğimiz için ağlayabiliriz. Ağlamakta muhtârız, ama anlamakta muhtâr değiliz. Hepimiz bu olayı doğru anlamak, iyi anlamak, günümüze taşırken doğru ders çıkarmak, benzeri sıkıntıların tekrarından İslâm dünyasını, Müslüman toplumları ve milletleri korumak durumundayız. Zaten Hz. Hüseyin de böyle demiştir. Ölmeden önce son sözlerinden birisi şudur: "Yüce Rabbim! Gökten merhametinle bana güç kuvvet indirerek düşmanlarıma beni galip getirmeyeceksen, şehâdetimi Muhammed ümmetinin hayrına, kurtuluşuna yeni bir vesile kıl. Ben canımı vereyim. Haksızlığa karşı, Hak adına yürüdüm. Kanım yere dökülsün."

*Ama Müslümanlar rahat etsin, mutlu olsun. Eğer galip geleme-
yeceksem, sırtım yere düşecekse hak dava uğruna akankanı
mı bir hayrın, Müslümanların bir silkinişinin, bir güçlenmesinin
sebebi ve sıçrama noktası kıl!" İşte Hz. Hüseyin'in vefatından
önce tüm Müslümanlara mesaj niteliğinde söylemiş olduğu bu
sözler herkes için derin anlamlar taşımaktadır. Evet, bu mesaj
gerçekten çok önemlidir. Zira Hz. Hüseyin bu sözüyle bizzat
bize Kerbelâ'yı nasıl anlamamız gerektiğini açıklamaktadır.*

Bu vesile ile onu rahmetle anıyor ve bu duygular içinde
Kerbelâ'yı anlamaya çalışıyoruz.

Saygıdeğer Dinleyenler!

Kerbelâ konusu, -Osman Kemâlî'nin mersiyesinde de
geçtiği gibi- anlatanı, yazanı, okuyanı, söyleyeni ve dinleye-
ni ağlatan bir husustur. Bu acıyı tüm detaylarıyla günümüze
getirerek anlatmak sabahlara kadar sürer. Fakat ben daha
ziyade konuşmamda, -Değerli İlim Adamı Mahfuz Söylemez
Beyefendi'nin de söylediği gibi- "Kerbelâ olayı hangi sebepler-
le doğdu, Hz. Hüseyin Kûfe'ye niçin gitti, başına bu sıkıntılar
neden geldi? Medine'de durup oturamaz mıydı? Mekke'de
kalamaz mıydı?" gibi suallerin cevabını vermeye ve bulmaya
çalışacağım.

Hz. Hüseyin, takva sahibi bir insandı. Kur'an'dan haz
alan, Kur'an'ın derin anlamları üzerinde düşünen, tefsir ya-

pan, zühd ü takvasıyla tanınan ve Allah'ı zikri seven bir insandı. Dedesinden öğrendiği hadisleri, dedesinin ef'âlini, akvâlini (davranışlarını ve sözlerini) insanlara anlatmakla örneklik teşkil ediyordu.

Pekâlâ ne oldu da Hz. Hüseyin, böylesine müstesna bir gayede devam ve gayret üzere iken, Kûfe yollarına düştü? Bu soru doğru cevabını bulmak önemli! Hz. Ali Efendimiz hicrî 40 yılının Ramazan ayında (661 Ocak ayı) maruz kaldığı bir saldırı neticesinde vefat ederken Kûfeliler Hz. Hasan'a biat etmek istediklerini ona söylediklerinde o, *"Ben, kendimden sonra oğlum Hasan'a biat edin de demem, etmeyin de demem. Kimseyi zorlamam, baskı altına almam! Siz, dilediğinize biat edersiniz. Eğer Hasan'ı başınızda görmek istiyorsanız ona da biat edebilirsiniz"* dedi. Serbest bıraktı insanları ve özgür kıldı iradelerinde. Yönetimin babadan oğula geçişi demek olan hanedan usûlüne iltifat etmedi, sıcak bakmadı. İşte bunun altını çizmeliyiz. Çünkü bu durum, Hz. Ali'nin, hür düşünceye ve yönetimde halkın görüşünün özgürce ortaya çıkmasına nedenli önem verdiğini gösteriyor.

Kûfeliler Hz. Ali'nin vefatından sonra kendi iradeleriyle reylerini Hz. Hasan'a biatte birleştirdiler ve onu halife seçtiler. Fakat Hz. Hasan kendi döneminde Muâviye'nin idarî ve siyâsî denetimi altında bulunan Şam tarafıyla olan mücadelesinde pek çok masum Müslüman kanının döküleceğini, pek

çok kimsenin ocağının söneceğini gördü. Etrafındaki askerî toplulukların disipline aykırı davranışları da dikkatinden kaçmadı. Bu münasebetle yönetimin en üst mevkîinde yer almak bir dünyalıkça, bir mertebeyse, bir rütbeyse, hâsılı her ne ise bunların hepsinden vazgeçti.

Bunu niçin yaptı? Kan akmasını diye böyle davrandı. Zira Müslüman kanı dökülmesine onun tahammülü yoktu. Müslümanların birliği, kardeşliği bozulmasını diye bu fedakârlığı gösterdi. Bunun için buna, “Hz. Hasan hakkında vazgeçti” demiyor tarihçilerimiz, “ferâgat etti” diyorlar. Bunu yani ferâgati iyi anlamak gerek! Bu ne demektir? Yönetim hakkı Hz. Hasan’ındı, yani onun yönetimi meşru idi. Çünkü Müslümanlar ona biat vermişlerdi. Fakat Kûfe’ye doğru gelen bir Şam ordusu vardı. Gelenler ne pahasına olursa olsun, hatta savaşarak da olsa yani zorla da olsa yönetime el koymak istiyorlardı. Karşı tarafın bu tutumu Hz. Hasan’ı derin derin düşündürüyordu. Dolayısıyla Hz. Hasan, misliyle mukabele (benzeriyle cevap verme) hakkını kullanmaktan vazgeçti ve emâneti Muâviye’ye devretti. Kûfe Camii’nde biat gerçekleşti. Böylece İslâm dünyasında bir kucaklaşma oldu.

Hz. Hüseyin’in bu birleşmeye ve kan dökülmesinin önlenmesine bir itirazı olamazdı, ama ağabeyinin, yönetim hakkını, zorla da olsa kendisinden almak peşine düşen siyasî ihtiras sahibi birilerine bırakmasını yöntem olarak uygun bulmuyor-

du. Fakat ağabeyinin kararına saygı gösterdi. Sonraki zaman diliminde de siyasî iktidarla ters düşecek, yanlış anlaşılacak, dengeleri bozacak söz ve davranışlardan sakındı. Hatta Cuma hutbelerinde geçmişte İslâm toplumuna hizmet edenlere dua edilen bölümde Hz. Ali'nin aleyhinde laflar söylenmiş, uygun olmayan sözlerle manevî şahsiyetine saldırılmış, bir çeşit karalama kampanyası başlatılmıştı. Bu belâ, Benî Ümeyye'nin bir bid'atı, bir zulmü olarak ortaya çıkmış ve Cuma namazında camide hutbe sürecine dahil edilmiştir ki, bu, Benî Ümeyye'nin Müslüman topluma yaptığı kötülüklerin en başında gelir. Buna ashabdan olan Kûfeli bir zat (Hucr b. Adî) itiraz etmiştir; demiştir ki, *"Bu yaptığımız yanlıştır. Bunu düzeltin, camide böyle kötü şeyler yapmayın. Allah'ın kullarını rahmetle anın. Hz. Osman'ı da rahmetle anın, Hz. Ali'yi de rahmetle anın!"*

Değerli Dinleyenler!

Hepimizin de bildiği gibi Bu zatlar, her müslümanın ortak olarak değer vermesi gereken önemli sîmalar arasında olup seçkin sahabîlerdir. Fakat tarihin bazı dönemlerinde siyasî iktidarlar, makul ve meşru zeminde hak adına ortaya çıkışları maalesef kendilerine yöneltilmiş muhalif siyasî bir hareket gibi algılamış ve ona göre tedbir geliştirmişlerdir. İşte Hucr b. Adî'nin Cuma namazında hutbe sürecinde Hz. Ali'nin karalanmak istenmesine hak, adalet ve takva adına itiraz edişi de Benî Ümeyye yönetimince kendilerine karşı muhalif bir siyasî

eylem olarak algılanmış ve bu zat, maalesef yedi kişi ile birlikte idam edilmiştir. Hâlbuki Hz. Hasan hilâfeti feragat tarzıyla Muâviye'ye devrederken özellikle "Hz. Alî ve taraftarlarına hiçbir şekilde lânet edilmemesini, Hz. Alî'yi ve Ehl-i Beyt'i sevenlerin sırf muhabbetleri sebebiyle cezalandırılmamalarını" şart koşmuştu. Benî Ümeyye yönetimi bir şekilde minberlerde başlattıkları bu sataşma ve saldırı kampanyasıyla Hz. Hasan'ın ileri sürdüğü şartı çiğnemiş oluyorlardı.

İşte Hz. Hüseyin, Hz. Hasan'ın ferâgatından sonraki dönemde iktidarın Ehl-i Beyt'i rahatsız eden pek çok yanlışlığı yanında böylesine bir faciaya bile tahammül etmeyi tercih etmiştir. Yani babasının aleyhinde yapılan konuşmalara direndiği ve haksızlığa karşı çıktığı için idama giden Hucr b. Adî olayının Hz. Hüseyin'i çok rahatsız edeceğini düşünen Benî Ümeyye yönetimi, bu facianın toplum kesimlerinde bir infial uyandıracığından ve nihayet Hz. Hüseyin'in önünü çekeceği bir eylemden korkmuşlardır. Hz. Hasan, hicrî 49 (669) yılında vefat etmişti. Bu olay ise bundan iki yıl sonra yani hicrî 51 (671) yılında meydana geldi. Bu sebeple Şam yönetiminden Hz. Hüseyin'e bir mektup geldi. Mektupta özetle , "Bu hadîseye sen müdahil olma, karışma, otur evinde" deniliyor, aba altından sopa gösteriliyordu. O, da, "Ben evimde oturuyorum. Niye işkilleniyorsunuz kî! Benim hareketlerimde, sözlerimde, olumsuz bir şey mi gördünüz kî mektupla benî uyarıyorsunuz. Ben işime gücüme devam ediyorum, benim sizinle uğraşmak

gibi bir arzum söz konusu değildir..” diye cevap yazdı Şam yönetimine.

Aziz Dinleyenler!

Buraya kadar Hz. Hüseyin, sosyo - kültürel hayatta üzerine düşen konularda elinden geleni en makul ölçülerde ifâ etmiş, yönetimi rahatsız edecek davranışlardan uzak durmuş, hiçbir zaman tuğyan ve isyan duygularına mağlup olmamıştır. Pekâlâ Hz. Hüseyin, siyasî içerikli yapı ve oluşumlar içinde ne zaman ortaya çıkmak zorunda kaldı? Buna bakalım!

Hz. Hasan'ın vefatını müteakip 50-56 (670-675) yılları arasında bir kamuoyu oluşturma faaliyetinden sonra Muâviye, iktidarı kendi soyu ile devam ettirmek hevesine kapıldı. Bu hikâye nereden doğdu, bu ayrı mesele. Yani bunu ilk düşünüp karar altına alan kendisi miydi? Yoksa ilk düşündüren, Mugire b. Şu'be gibi valileri ve diğer bazı bürokratlar mıydı, bu tartışılabilir.

Fakat netice itibariyle yönetimin en sorumlu elemanı olan Muâviye'nin böyle bir arzu beslediği ve bunu gerçekleştirmek için ince planlar yaptığı ortada. Netice itibariyle bunu ister Muâviye kendisi karar altına almış, gerekse azmettirilmiş-yönlendirilmiş olsun, fark etmez. Bu yeni durum, yönetimin babadan oğula aktarılması yöntemi olup o güne kadar müslümanların gerçekleştirdiği siyâset geleneğiyle bağdaşmıyordu.

Dolayısıyla o gün için bu yeni durumun tahripkâr bir değer bozma özelliği vardı. Muâviye'nin, oğlu Yezid'i sağlığında "Benden sonra iktidara geleceksin" diye insanları biate zorlamasının böyle bir anlamı vardı.

İşte bu sebeple siyasî alanda bid'at sayılan bu yeni durumla ilgili çalışmalar ortaya çıktığında sadece Hz. Hüseyin değil, diğer bazı ünlü sahabîler de böyle bir yanlışlığın yerleşmesini önlemek adına karşı çıktılar.

Kimlerdi bu karşı çıkanlar?

Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdurrahman, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, Hz. Zübeyr b. el-Avvam'ın oğlu Abdullah, Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin.

Bu dört mühim sîma, Şam yönetimine-Muaviye'ye, "Sen yanlış yapıyorsun, böyle bir âdet-usul yok, Peygamber (sav) böyle bir şey yapmadı, Ebû Bekir yapmadı, Ömer yapmadı, sen bunu nereden çıkarıyorsun? Kısraların ve Kayserlerin (İran ve Bizans krallarının) yaptıklarını andıran yanlış, ters, bize aykırı düşen bir iş getiriyorsun önümüze. Tamam, yapmış olduğun birçok şeye tahammül ediyoruz da buna da mı katlanmamızı istiyorsun!" dediler. Bu düşünceyle ortaya çıktılar. Ve üç teklif götürdüler: "Şu üç şeyden birini yaparsan ortalıkta hiçbir problem olmaz, lütfen iyi düşün!" dediler ve devam ettiler: "Peygamber Efendimizin yaptığını yap. O, filancaya biat

edin diye bir aday bırakmadı. İslâm toplumu, özgür iradesiyle kendilerini yönetecek şahsı belirledi. Bunu yapmıyorsan, Ebû Bekir Efendimizin yaptığıнын benzerini yap. O ne yaptı. Kendisinden sonra güzel hizmet edeceğine inandığı insanı, istişare ederek, ileri gelen şahsiyetlerin görüşlerini alarak belirledi. Belirlediği şahıs, kendi soyundan gelen eulâdı falan değildi. Eulâdı vardı elbette. Ama o, eulâdından birini değil de Ömer b. el-Hattab Hazretlerini vasiyet etti. Sen de Hz. Ebû Bekir'in yaptığı gibi İslâm toplumunun yönetimine, kendi soyundan olmayan vasıflı, yetenekli bir şahsı aday gösterebilirsin. Bunu da yapmıyorsan, yapmam diyorsan, o halde Hz. Ömer'in yaptığıyı yap! O ne yapmıştı? Aşere-i Mübeşşere'den (Dünyada iken cennetle müjdelenmiş on kişiden) sağ kalan ve saygınlığıyla müslümanlar arasında muteber olarak bilinen altı kişinin bir meşveret meclisinde (şûra) bir araya gelmelerini ve üç gün içerisinde İslâm toplumunun başına içlerinden birini halife olarak seçmelerini vefatı öncesinde vasiyet etti, ebedî hayata intikal etmeden önce herkesi ilgilendiren bu problemi çözdü, muhtemel kargaşayı önledi. Sen de bir şûra oluştur. Bu şûra, İslâm toplumunun öngöreceği, kabul edeceği yöneticiyi üç gün içinde belirlesin!"

Böylece Muâviye'ye bu konuda geçmişte yaşanan üç örnekten birine uyması durumunda makul ve doğru bir iş yapmış olacağını ve buna kimsenin de itirazı bulunmayacağını ifade ettiler. Fakat bu üç teklif de kabul edilmedi. Yani Muâviye,

oğlu Yezid'i halef bırakmaktan (öldükten sonra kendi yerine devlet başkanı atamaktan) vazgeçmedi. Kamuoyunun bu doğrultuda yönlendirilmesi için Beni Ümeyye lobisinin ileri gelenleri tarafından yoğun bir propaganda yürütüldü. İlâveten Muâviye, Hicaz bölgesi sakinlerinden Yezid lehinde biat alabilmek için bir kısım askerî birliklerle beraber önce Medine'ye daha sonra da Mekke'ye gitti. Oralarda hutbe okuyarak onların biate zorladı. Hz. Hüseyin gibi Yezid'e biat vermeyi uygun bulmayanlar, Muâviye Medine'ye ulaşmadan önce Mekke'ye intikal etmişlerdi. Mekke'de Hz. Âişe, bu şahısların biate zorlanmasının doğru olmayacağını söylese de Muâviye kesinlikle görüşünü değiştirmede ve Mescid-i Haram'da hutbe okuyarak herkesten biat etmesini istedi. Ama kuvvetli görüşe göre Hz. Hüseyin'le birlikte birkaç kişi Kâ'be civarına sığınarak zorla biatten kendilerini kurtardılar. 60/680'de Muâviye öldükten sonra Yezid'in yönetime geçme süreci de başlamış oldu. Dolayısıyla Yezid'in emriyle başta Hz. Hüseyin olmak üzere biat vermeyenler Medine valisi tarafından valiliğe çağrıldılar. Hz. Hüseyin kendisine halktan ayrı bir muamele yapılmasının doğru olmayacağını söyleyerek valiliği terk etti. Her ne kadar Beni Ümeyye lobisinin ileri gelenlerinden Mervan b. el-Hakem Hz. Hüseyin'in biat vermeden gitmesine izin verilmemesini valiye hatırlattıysa da Medine valisi Velid b. Utbe diğerlerine göre biraz daha yumuşak huylu bir şahıs olduğu için Hz. Hüseyin'e şiddet uygulamaktan uzak durdu. Bu karışık ortamda takip

altında şiddete maruz kalmaktan çekinen Hz. Hüseyin, o günlerde bir gece Mekke'ye gitmek üzere yola koyuldu. Abdullah b. Zübeyr de aynı şekilde Mekke'ye gitti (60/680-Recep/Mayıs). Fakat bu şahıslar Mekke'de de rahat bırakılmadılar, Benî Ümeyye yöneticileri, biat vermeleri doğrultusunda kendilerine baskı yaptılar. Hz. Hüseyin ve onun gibi baskıya boyun eğmemekte kararlı olan diğerleri bu baskıdan kurtulmak için Harem-i Şerif'e giderek Beytullâh'a sığınmak suretiyle baskıyı kırmayı düşündüler.

Bunu niçin yaptılar? Bir menfaat adına değil, İslâm toplumunun siyâset geleneğine aykırı düşen bir tutum ve düşünceye hayır deme adına bunu yapıyorlardı. Tabii ki bu sığınma limitsiz ve sınırsız olarak sürüp gidemezdi. Bu süreçte Yezid, babasının vasiyeti doğrultusunda yönetimi ele aldı. Tabii ki Hz. Hüseyin, Hz. Abdullah b. Ömer b. el-Hattab ve Hz. Abdullah b. Zübeyr b. el-Avvam gibi şahsiyetlerin biat vermemiş olmalarının topluma olumsuz yansımalarının önüne geçmek için Yezid yönetiminin yetkilileri bu zatlar üzerinde baskıyı giderek artırdılar ve onları yakın takibe aldılar. Söz konusu sıkıntılardan bunalan bu insanlar, mecburen baskı ve şiddetin olmadığı bir yer düşünmeye koyuldular. Tam bu sıralarda Kûfelilerden mektuplar gelmeye başladı. Hz. Hüseyin Efendimiz, Kûfe'ye davet ediliyordu. Kûfeliler güya, "Ey Ümmet'in göz bebeği!" diye başlayan mektuplarında "Hasan'a destek veremedik, yüreğimiz yanıyor, ne olur, gel sen aramıza katıl,

başımıza geç de sana destek olalım!” diyorlardı. Bu hususta Hz. Hüseyin acele etmedi, amcası oğlu Müslim b. Akîl’i elçi olarak meselenin içyüzünü öğrenip kendisine bir rapor göndermesi için Kûfe’ye gönderdi (60/680 - Şevval/Temmuz). O zat gitti, eşraftan Hani b. Urve el-Murâdî’nin misafiri oldu, Kûfelilerle görüştü. Rivayete göre yirmi bini aşkın mühim bir kitle Hz. Hüseyin’i hararetle davet ediyorlar ve şehre gelmesini bekliyorlardı; Güya “Hz. Hüseyin’i içtenlikle davet ettiklerini söylüyorlar, onu kucaklamaktan, geçmişte yakınlarına karşı gösterdikleri ihmallerin acısı içinde ezilmekten, bu durumda şimdi Hüseyin’e karşı vefa göstermekten, sahiplenmekten” bahsediyorlardı. Bu durum karşısında Müslim b. Akîl de gördüklerine ve işittiklerine bakarak çok sayıda kişinin Kûfe’de kendisini hararetle beklediğini Hz. Hüseyin’e bir rapor olarak iletme durumunda kaldı.

Hz. Hüseyin, Basralılara da bir elçi ve mektup göndermiş ve mektubunda “Şehri yönetmekte olan İbn Ziyad’ın zulümden yana işler işlediğinden, hakkı hukuku çiğnediğinden bahisle kitap ve sünnet ölçüleri paralelinde haktan yana bir duruş sergilemelerini” hatırlatıyordu. Ne var ki, eşraftan Münzir b. Carud, şehrin valisi durumundaki İbn Ziyad’ın kayınpederi oluyordu, dolayısıyla İbn Ziyad korkusuyla elçiyi ve mektubu valiye götürdü. Vali derhal elçiyi öldürttü ve yerine kardeşini vekil bırakarak Kûfe’ye gitti. Şehre girerken kıyafetini değiştirerek tanınmaz halde idi. Kûfeliler bu meçhul kişiyi Hz. Hüseyin zan-

nederek “Hoş geldiniz!” diye yollara döküldüler. Bunun üzerine İbn Ziyad, Kûfe’de hâkimiyeti ele aldı ve Hz. Hüseyin’in elçisi olan Müslim’in saklandığı yerden çıkarılması için ileri gelenlerden kimilerini tutuklayıp baskı uyguladı. Kûfeliler eylem yaptıysa da buna karşı İbn Ziyad diğer bazı ileri gelenleri çeşitli vaatlerle yanına alarak eylemcileri dağıttı. Müslim b. Akil, ev değiştirerek kendini korumaya çalıştıysa da en sonunda bir yaşlı hanımın evine sığınmışken, evin oğlu tarafından ele verildi ve yakalanarak İbn Ziyad tarafından öldürüldü. Müslim’i himaye etmiş olan Kûfe ileri gelenlerinden Hani b. Urve de Kûfelilerin gözünü korkutmak amacıyla ibret olsun diye idam edildi. Her ikisinin de başı Yezid’e gönderildi. Yezid, getirenleri ödüllendirdi.

Kıymetli Dinleyenler!

Hz. Hüseyin, Basra’ya ve Kûfe’ye gönderdiği elçilerin başına gelenlerden habersizdi. Buna karşılık, öldürülmeden önce Müslim’in düzenleyip gönderdiği davetkâr rapor Hz. Hüseyin’in elindeydi. Dolayısıyla elindeki mevcut rapordan yola çıkarak bundan sonra ne yapması gerektiğini yakınlarıyla istişare etti. Bu noktada Abdullah b. Ömer b. el-Hattab, Abdullah b. Abbas ve Ebû Said el-Hudrî Hazretleri gibi Hz. Hüseyin’i, Resûl-i Ekrem’in Ehl-i Beytinden kıymetli bir emanet olduğu için samimi hislerle seven çok sayıda seçkin sahabi, ona ve yakınlarına (Ehl-i Beyt’e) bir zarar gelir endişesiyle bu

yola düşmemesi ve Hicaz'ı terk etmemesi gerektiğinde ısrar ettiler. Fakat mektuplar o kadar davet edici ve Yezid'e biat taziyeki o derece şiddetlenmişti, sıkıntı o kadar boyutlanmıştı ki, Hz. Hüseyin, kendisini sevenlerin halisâne temennilerine uyma imkânını bulamadan Kûfe yoluna düşmek durumunda kaldı.

Orayı terk etmekteki asıl sebep, üzerinde kılıç gibi dolaşıp duran Yezid yönetiminin şiddet ve baskısından uzaklaşmaktı. Yola çıkmakta kendisini cesaretlendiren ise mektuplarda Kûfelilerin beyanlarını destekleyen ifadelerle Müslim'in raporunda yer alan değerlendirmelerin paralelliği idi. Hayalinde ise *“İradelere baskının olmayacağı, Kısrâ-Kayser yöntemine değil re'ye (özgür iradeye) önem verileceği, İslâm'ın insan hayatına getirdiği hak ve adalet ölçülerinin sosyal hayata yansıtacağı bir idarî hayat”* vardı.

Evet... Hz. Hüseyin, artık, 60/680 Zilhicce/Eylül tarihi itibarıyla dönüşü olmayan bir yola girmiş bulunuyordu. Kafile, Kûfe'ye müteveccihen yola koyulduysa da Mekke valisi Amr b. Said'in sathî bir engelleme hareketi etkisiz kaldı. Hz. Hüseyin, yolda şair Ferzadak'la karşılaştı. O, *“Kûfelilerin gönülleri sende, kılıçları ise Benî Ümeyye'nin yanında. Fakat takdir Allah'tandır, O, dilediğini yapar”* dedi. Buna karşı Hz. Hüseyin, *“Beklediğimiz olursa hamdederiz. Aksı olursa takvalı bir kişi buna gam yemez, böyle oldu diye hak sözden sapmaz”* ce-

vabını verdi. Bu arada Hz. Hüseyin, gelmekte olduğu haberini Kûfelilere ulaştırmak üzere Kays b. Müshir'i özel ulak yolladıysa da Benî Ümeyye idarecileri derhal yakalayıp sarayın burcundan atmak suretiyle onu da vahşice öldürdüler, ancak tüm sıkıştırmalara rağmen Hz. Hüseyin'i küçük düşürecek herhangi bir söz söyletmeye muvaffak olamadılar. Hz. Hüseyin, es-Sa'lebiyye mevkiinde Müslim'in öldürüldüğü haberiyle sarsıldı. Bu gelişme üzerine yakınlarının geri dönmesinde ısrar ettiyse de kimse onu yalnız bırakmayı düşünmedi. Bunun üzerine süt-kardeşi Abdullah'ı da elçi yollayıp son gelişmelerden haberdar olmayı denedi. Fakat onun da âkıbeti Kays b. Müshir'den farklı olmadı, o da hunharca öldürüldü. Bütün bunlar yolculuğun ileri safhalarında Uzeybetü'l-Hicanat'da öğrenilecek ve bu acı haberler Hz. Hüseyin'i perişan edecektir.

Saygıdeğer Dinleyenler!

Bu süreçte Kûfe valisi Ubeydullah b. Ziyad, Hz. Hüseyin'i durdurmak için emniyet genel müdürü Husayn b. Numeyr'i, o da Hz. Hüseyin'i yakalamak için 1000 kişilik atlı emniyet gücü ile Hürr b. Yezid'i görevlendirmişti. Hürr, kabileyi Zühsem suyu yanında kuşattı. Hz. Hüseyin, suyu daha önce tutmuştu, bununla beraber kendisini kuşatanların sudan yararlanmalarına engel olmadı. Öğle ve ikindiye de birlikte kıldılar; Hz. Hüseyin imam, onlar cemaattı. Hz. Hüseyin onlara Kûfelilerin mektuplarından bahsetti. Fakat Hürr'ün görevi, kabileyi çevre

ile irtibatı olmayan su-erzak temininin zor olacağı bir yerde tutmak ve sonuçta Hz. Hüseyin'i valiye teslim etmektir. Ama Hz. Hüseyin'in valiye ve onun vasıtasıyla Yezid'e teslim olup biat ve itaat vermesi mümkün değildi. Çünkü ona göre ortada bir zulüm ve bu zulmü işleyen zâlimler vardı. Zulme seyirci kalan, zâlime destek vermiş olurdu. Benî Ümeyye, şeytanın yoluna uyarak fitne-fesadı yaymış, helâl-haram ölçülerini silmişti. Birinin bunu düzeltmek için yola çıkması gerekiyordu. "Kîm ahdîni bozarsa kendî aleyhine bozmuş olur"du. (Fetih, 48/10)

Bu durum karşısında Hürr, kabileyi ikinci bir emre kadar Kûfe ve Hicaz yolları dışında başka bir istikamete sevketti. Üst yönetimden gelen haberler değişmediği ve Hz. Hüseyin için bir serbestiyet öngörmediği için nihayet kabile, su ve erzak temininde, ayrıca çevre ile irtibatta zorluk çekilecek bir yerde konaklamaya zorlandı. Burası, Kerbelâ idi. (2 Muharrem 61/2 Ekim 680)

Bu arada Rey valiliğinden vazgeçemeyen Ömer b. Sa'd b. Ebî Vakkas, yakın akrabasının onay vermemesine rağmen, valilikçe emrine verilen 4000 kişilik askerî birlikle Hz. Hüseyin'in hakkından gelmek sorumluluğuyla Kerbelâ'ya intikal etti. Cevdet Paşa bu konuyu anlatırken, "Mal ve makam düşkünlüğü, insanları ne kadar şaşırıyor ve nasıl felâket çukuruna düşürüyor!" dedikten sonra şöyle devam ediyor: "Sa'd b. Ebî Vakkas Hazretleri, dünyayı ayakları altına almıştı. Onun yanında

mal ve makamın kıymeti yoktu. Üstelik dünyada iken cennetle müjdelenmiş olduğu halde son derece mütevazı idi. İşte Ömer, o babanın oğlu idi. Fakat kısa zamanda fikirler başkalaşmış, âlemin ahvâlinde değişme olmuştu. Bunun sonucu olarak Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin'in şan ve şerefının yüksekliğini bildiği halde Rey valiliğinden vazgeçememiş ve göz göre göre kendini cehenneme atabilmiştir.”

Ömer b. Sa'd, ikbal için düştüğü yolda Hz. Hüseyin'i ikna ederek fazla yara almadan meselenin içinden çıkmak istiyordu, fakat Hz. Hüseyin'in biatini boş yere bekleyecekti. Biat etmezse başına felâketler gelebileceği söylemi de sonucu değiştirmeyecekti. Bu gelişme üzerine Ömer b. Sa'd, valinin isteğine uyararak Hz. Hüseyin'in adamlarıyla nehir arasına 500 askerini yerleştirmek durumunda kaldı. Hz. Hüseyin'in şehâdetine üç gün kala Benî Ümeyye ordusunun İbn Ziyad'a uyararak yaptığı bu işten sonra Hz. Hüseyin'in kafilesi su problemi yaşamaya başladı. Üstelik kafilede kadınlar ve çocuklar da vardı.

Değerli Dinleyenler!

Bu şartlarda Hz. Hüseyin, Ömer b. Sa'd'a üç alternatifli bir teklif yaptı: “Hicaza dönmeye izin verilmeliydi, Şam'a gidip Yezit'le bizzat görüşmesine imkân verilmeliydi veya bir sınır şehrine gitmeye müsaade edilmeliydi, bu takdirde oralarda ömrü boyunca din hizmetlerini yerine getirme gayreti içinde olurdu.” Ömer b. Sa'd, bunlardan birinin gerçekleşebileceği

ümidiyle derhal Hz. Hüseyin'in taleplerini valiye ulaştırdı. Fakat valinin yanında bulunan Şemir b. Zilcevşen, valiyi son derece tahrik etti ve Ömer'in onunla gece yarısı gizlice görüşerek Hüseyin'e tolerans gösterdiğini îma etti. Bunun üzerine gelen mektuba cevap olarak Ömer b. Sa'd'a gönderdiği yazıda vali, Hz. Hüseyin ve adamlarının alternatifsiz olarak biatinde ısrar ediyordu. Bunun uygulanması için Ömer b. Sa'd'ın nasıl davranacağı da valinin adamlarınca izlenecekti. 9 Muharremi'nde mektup geri döndüğünde ortalık şiddet kokuyordu. Valinin ve yakın çevresinin bu konuda hiç de müsamahakâr davranmacağı anlaşılıyordu.

Ömer b. Sa'd, durumu iletmek üzere Hz. Hüseyin'e doğru yürüdü. Esasında o, Hz. Hüseyin'in isteklerinden birinin gerçekleşmesiyle problemin şiddete başvurulmaksızın çözümlenmesinden yana idi. Ama validen gelen talimat farklı bir şey söylüyordu. Hz. Hüseyin ve adamlarının kesin olarak biati isteniyordu, biat vermeyenlere şiddet uygulanacaktı. Ömer'in Hz. Hüseyin'e doğru yürüdüğü o dakikalarda Hz. Hüseyin, kılıcına dayanmış vaziyette hafifçe uyumuş ve rüyasında dedesini (Hz. Peygamber'i) görmüştü. Kız kardeşi Zeynep, bunu Hz. Hüseyin'in ölümünün yaklaştığı tarzında yorumlayarak "Vay başımıza gelen!" diye feryat etmişse de Hz. Hüseyin onu teskin etti ve kardeşi Abbas'la yirmi adamını, durumu öğrenmek üzere karşı tarafa gönderdi. Gidenler, olumsuz haberle dönmüşlerdi. Hz. Hüseyin, Abbas'ı bir kez daha gönderdi,

Şehadetinin 1329. Yılında Hz. Hüseyin Paneli

geceleyin durum değerlendirmesi için müsaade istedi. Geceyi, ibadetle, Kur'an'la, zikir, dua, tevbe ve istiğfarla geçirmek istiyordu. Öte yandan o gece Hz. Hüseyin -daha önce de yaptığı gibi- aile yakınlarının geri dönmelerinde ısrar ettiyse de hiçbiri bu teklifi kabul etmedi. Bunun üzerine Hz. Hüseyin'in nezaretinde çadırlar birbirine yaklaştırıldı, kadın ve çocuklar çadırlara yerleştirildi. Erkekler de çadırların çevresinde mevzilendiler. 10 Muharrem 61/10 Ekim 680

Hz. Hüseyin, dedesinden, şehitlerin efendisi Hz. Hamza'dan, Mute şehidi Hz. Cafer-i Tayyar'dan, Ehl-i Beyt hakkında varid olan nebevî müjdelerden bahsetti. "Ben, Fâtıma'nın has oğlu değil miyim?" dedi. Kûfelilerin mektuplarından bahsetti. Fakat karşısında kadir bilmez, dünya çıkarına boyun eğmiş, ikbal ve şöhreti tercih etmiş nadan bir topluluk vardı. Sadece Hürr b. Yezid, Hz. Hüseyin'e gelip özür dilemişti, onun yanında kaldı ve hiç ayrılmadı. Hürr, çok cesur bir adamdı. Çevresindekiler onu kınasalar da o, "Yemin olsun ki, öz canımı cehenneme atacak değilim! Elbette cennete girmeyi arzu ediyorum!" diyerek hangi safta, niçin durduğunu anlatmaya çalıştı.

Aziz Dinleyenler!

İşte böyle bir ortamda çarpışmalar başladı. Karşı tarafta Amr b. Haccac, Şemir b. Zilcevşen, Urve b. Kays el-Ahmerî, Şebes b. Ribî ve Husayn b. Numeyr gibi adamlar hücumu

planlıyorlardı. Bunların en başında da ne yazık ki Ömer b. Sa'd bulunuyordu. Tüm çabalarına rağmen konunun çarpışma olmaksızın çözülmesine muvaffak olamamış ve Hz. Hüseyin'le çatışma noktasına gelmişti. Buna karşılık Hz. Hüseyin tarafında Züheyr b. Kayn, Habib b. Mutahhir ve Hür b. Yezid gereken tedbirleri alıyorlardı.

Çarpışmalarda karşı tarafın acımasızlığı had safhada idi. Hz. Hüseyin cephesinden Ümmü Veheb'in kocası şehit düşmüştü, bu hanımefendi, yerde cansız yatmakta olan kocasının yüzündeki toprakları silerken "Ne mutlu sana! Cennet nimetine kavuştun!" deyince Şemir melunu, bir adamını görevlendirerek zavallı kadını öldürttü. Cevdet Paşa der ki: "Müşriklerin kadın ve çocuklarına bile saldırmak dinen yasaklanmış iken bir İslâm hanımı hakkında bu çirkîn muamelenin yapılması melunun kalbinin ne kadar kararmış ve kızgınlıktan gözü dönmüş olduğuna yeterli delildir."

Çarpışma giderek şiddetlenmişti. Tabii ki Hz. Hüseyin'e karşı asla insaf ve merhametle bağdaşmayan orantısız güç kullanıyordu. Bu süreçte Hür b. Yezid, Züheyr b. Kayn, Nafi b. Hilâl hep şehit düştüler. Hz. Hüseyin'in oğlu Ali, Cafer'in, Akil'in, Müslim'in ve ağabeyi Hasan'ın oğulları şehitler kervanına katıldı. Küçük oğlu Abdullah da bağrına isabet eden bir okla kollarında can verdi, henüz üç yaşlarındaydı. Yeğeni olan bir çocuk da benzeri akıbetten kurtulamadı. Bu acılara şahit

olan Hz. Hüseyin, Yüce Allah'a şöyle yakarıyordu: "Allahım! Eğer gökten bir zafer ihsan etmeyeceksen, bunu daha hayırlı bir şeyin sebebi kıl ve bu zalimlerden sen intikam al!"

İleri safhalarda, çarpışmanın Hz. Hüseyin çevresinde yoğunlaştığı görülüyordu. Hz. Hüseyin susuzdu; Fırat'a doğru kılıç salladı, oğulları Ebû Bekir, Abdullah, Cafer, Osman gözleri önünde şehit düştüler. Hüseyin Fırat'a yaklaştı, fakat Husayn b. Numeyr'in attığı bir ok, boğazına isabet etmişti. Hz. Hüseyin, Allah Resûlü'nün (sav) torununa bunu reva görenleri Allah'a (c.c.) şikâyetle çadırlara döndü. Bu esnada Şemir, yaklaşık on adamıyla Hz. Hüseyin'in ailesinin bulunduğu çadırı kuşatmıştı. Husayn b. Numeyr ve adamları çil yavrusu gibi Hz. Hüseyin'e saldırdılar; o, yaralı bir ceylan gibi yere düştü, şehâdet şerbetini içti. Sinan b. Enes en-Nahaî, başını keserek Küfe'ye götürülmek üzere Havaley'e verdi. 10 Muharrem 61/10 Ekim 680.

Bu sırada Hz. Hüseyin, 57 yaşındaydı, bedeninde 33 mızrak, bir o kadar da kılıç yarası vardı. Yirmi üçü Ehl-i Beyt'ten olmak üzere 72 şehit vardı. Karşı taraf 88 kayıp vermişti. Benî Ümeyye ölüleri defnedildi, şehitler ise meydanda bırakıldı. Benî Ümeyye ordusu oradan ayrıldıktan sonra Benî Esed'den Gâdiriyye köylüleri gelip şehitleri defnettiler. Ömer b. Sa'd, Ehl-i Beyt'ten geri kalanları ve Hz. Hüseyin'in kesilmiş başını getirip İbn Ziyad'a teslim etti. Gaddarlığıyla tanınan İbn Zi-

yad, elindeki deynekle Hz. Hüseyin'in dudaklarına ve yanaklarına dokunup duruyordu. Yaşlı bir sahabi olan Zeyd b. Erkam Hazretleri, "Değneği kaldır! Vallahî ben, Allah Resûlü'nü bu yanakları öperken gördüm" dedi. Buna karşılık İbn Ziyad, "Bunamış bir ihtiyar olmasaydın seni öldürürdüm" diye tehditler savurdu. Hz. Zeyd ise oradan ayrılırken şöyle diyordu:

"Ey Arap cemaati! Bundan sonra sizler köle durumuna düşeceksiniz. Çünkü Hz. Fâtıma'nın oğlunu öldürdünüz. Mercane'nin oğlunu (İbn Ziyad'ı) ise üzerinize emîr tayin ettiniz. O, sizin hayırlılarınızı öldürüyor, şerhilerinizi de kendisine köle yapıyor. Siz böylesine bir mezelleti kabul ettiniz. Zillete razı olanlar, Allah'ın rahmetinden uzak olsunlar!"

İbn Ziyad, Ehl-i Beyt'e hitaben, "Sizi alçaltan, öldüren ve iddialarınızı yalanlayan Allah'a hamdolsun!" deyince Hz. Zeynep bu küstahça sataşmaya sessiz kalmadı, ona cevap vermekten geri durmadı. Hz. Zeynep şöyle diyordu:

"Allah'a hamdolsun ki bizleri Hz. Muhammed ile şeref- lendirdi ve maddî manevî bütün pisliklerden temizledi. Senin sözünün aslı yoktur. Fâsık olan düşkün, fâcîr olan yalancıdır. Kerbelâ şehitleri, mukadder olan ölümü tattılar. Allah seni ve onları, huzurunda bir araya getirecek ve muhâkeme edileceksiniz!"

İbn Ziyad, insanları Kûfe Camii'nde topladı, peşinden minbere çıkarak yaşanan faciayı Allah'ın kendilerine lutfetti-

ği bir zafer gibi sunarak muğalata yapıyordu. Şöyle diyordu: *“Allah’a hamdolsun ki hakkı ortaya çıkardı, mü’minlerin emîri Yezid’e ve adamlarına yardım etti, yalancı oğlu yalancı Hüseyin b. Ali’yi ve taraftarlarını öldürdü.”* Cemel ve Sıffin’de Hz. Ali cephesinde yer alarak gözlerini kaybeden Abdullah b. Hafif el-Ezdî, bu saptırıcı sözlere tahammül edemedi ve cesaretle şunları söyleyerek tepki gösterdi: *“Ey Mercâne’nin oğlu! Asıl yalancı oğlu yalancı sen ve babandır, seni buraya tayin edenle babasıdır. Bir yandan Peygamber’in torunlarını öldürüyorsun, diğer taraftan siddikler gibi konuşuyorsun öyle mi?”*

Hz. Abdullah b. Hafif el-Ezdî, menfaat kaygısı ve korku endişesiyle Benî Ümeyye’ye köle olanlara bu sözleriyle önemli bir ders veriyordu. İbn Ziyad, gözleri görmeyen bu zatın sözlerini hazmedemedi ve onu öldürtmekten geri durmadı. Evet... Bu zat, canını Hz. Ali ve Hz. Hüseyin’in davasından yana taraf olmakla ödedi ama sözleri tarihe mühim bir ibret dersi olarak geçti.

Değerli Dinleyenler!

Hz. Hüseyin’le birlikte Ehl-i Beyt’ten 18 şahsın başı Zahr b. Kays başkanlığında bir hey’etle Şam’da bulunan Yezid’e gönderildi. Hz. Zeynep’le Yezid arasında sert tartışmalar yaşandı. Hz. Zeynep hiç eğilmedi, yılmadı, korkmadı, hak ve hakikati bütün açıklığıyla savundu ve Ehl-i Beyt’in şeref ve izzetini korudu.

Netice olarak şu söylenebilir:

Açıkça ortaya çıkıyor ki, hadisenin cereyan ettiği dönemde iktidarı elinde tutanlar, Hz. Hüseyin'in meselesini, davasını, yürüyüşünü anlama konusunda ciddi bir çaba göstermemişler ve ona karşı güç kullanmaktan başka bir şey düşünmemişlerdir. Ne yazık ki iktidarı oluşturanların basiretsizlikleri ve duyarsızlıkları neticesinde ortaya bir facia çıkmıştır.

Hz. Hüseyin ne yapmıştır?

Hz. Hüseyin, İslâmî değerlere uymayan, önceki yöneticilerin uyguladığı İslâm siyaset geleneğine ters düşen, tahribatı tüm toplum kesimlerini ve Müslümanların gelecek yüz yıllarını kapsayacak olan bir yanlışlığa hak ve adalet duygusuyla karşı çıkmış ve davası uğrunda şehit düşmüştür.

Bize düşen, Sünnî olsun Alevî olsun bir Müslüman olarak Sevgili Peygamberimizin dünyadaki reyhanlarından/çiçeklerinden bir çiçek ve cennet gençlerinin beyefendisi olan Ehl-i Beyt'in göz bebeği Hz. Hüseyin'in şehâdetinin manasını, onun haksızlığa karşı çıkışındaki şuuru kavramak ve kendisinin de dediği gibi davası uğruna canını feda etmesinin Müslümanlara muhabbet ve birlik-beraberlik olarak dönmesini sağlamaktır. Her Müslüman, Yezid'e karşıdır ve Hz. Hüseyin'nin davasındaki samimi mücadelesini muhabbetle desteklemekte ve Peygamber Efendimizin o aziz torununa gönül bağlamaktadır.

Şehadetinin 1329. Yılında Hz. Hüseyin Paneli

Müslüman-Türk milleti, Ehl-i Beyt sevdalısıdır; tekrar söyleyelim ki Müslüman-Türk milleti içinde Yezid taraftarlığı tarihin hiçbir döneminde olmamıştır, bugün de yoktur. Dolayısıyla Kerbelâ konusunu bütünleşmenin dinamik bir unsuru sayacakken, kör bir gadap ve hiddetle yola çıkıp kaba saba ithamlara basamak yapmak hiçbir zaman tasvip edilemez. Bu yüzden diyoruz ki, Hz. Hüseyin Efendimize reva görülen muamele sebebiyle ağlamak ne kadar muhteremse, bu acıklı hadiseyi doğru okuyup doğru anlamak, doğru sonuçlar çıkararak ibret almak ve toplumun bütünleşmesine vesile saymak da o derece önem taşımaktadır. İnanıyorum ki, Hz. Hüseyin Efendimizin bizden beklediği ve istediği de budur.

Allah Teâlâ, Habîb-i Kibriyâ Efendimizin bu muhabbetli torununa rahmet etsin ve sevenlerini şefaatine eriştirsin!

HZ. MUHAMMED'İN KIRILMIŞ GONCA GÜLÜ: ŞEHİTLER SERDÂRI İMÂM HÜSEYİN

Osman EĞRİ*

Ehl-i Beyt, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in ailesidir. *"Ey Peygamber'in Ehl-i Beyt'i! Şüphesiz Allah, sizden kusûru giderip, tertemiz yapmak ister"*¹ âyeti nâzil olduğunda, ashâbın Peygamber Efendimiz'e Ehl-i Beyt'in kim olduğunu sormaları üzerine, Allah Rasûlü Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i yanına çağırarak, abasının altına almış ve onların Ehl-i Beyt'i olduğunu ifade etmiştir. Bu olay nedeniyle Ehl-i Beyt, "Âli Abâ" olarak da isimlendirilmektedir. Kültürümüzde ise Âli Abâ, "beş esmâ" şeklinde telaffuz edilmiştir.

* Prof. Dr. Hitit Üniversitesi Hacı Bektaş Velî Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
1 Ahzâb, 33/33.

Hz. Ali, sağlığında Hz. Muhammed'in övgüsüne mazhar olmuş bir sahâbî, Hz. Peygamber'in amcasının oğlu ve damadıdır. *"Ben kîmîn dostu isem, Ali de onun dostudur"*², *Yâ Ali! Sen dünyada da âhirette de benim kardeşimsin"*³, *"Her Peygamber'in nesli kendisinden, benimkisi ise Ali'den olacaktır"*⁴ hadisleri, Hz. Ali'nin Hz. Peygamber tarafından ne kadar sevildiğini göstermektedir. Hz. Peygamber, Hz. Ali'yi sadece övmekle kalmamış, kendisinden devam edeceğini söylediği nesli olan Ehl-i Beyt'ini, Kur'an'la birlikte mirâs bırakmıştır.⁵

Hz. Peygamber'in bu mesajı, tekke ve dergâhlarda iyi algılanarak, Hz. Ali'ye karşı derin ve güçlü bir muhabbet beslenilmiştir. Hz. Ali, İslâm Tasavvuf Düşüncesi'ni derinden etkilemiştir. Onun ilmi, zühd ve takvâsı, yani ibâdet hayatına verdiği önem, sûfiler tarafından örnek alınmasını beraberinde getirmiştir. Gerek Bektâşî dervişleri, gerekse diğer tarîkat erbabınca, Hz. Ali'ye "Şâh-ı Velâyet", "Sultân'ül-Evliyâ" lâkablari uygun görülmüştür. Âşık Vîrânî'ye göre, Hz. Ali'ye duyulan sevgi, Allah'ın inâyetine sebeptir. Çünkü, velâyet kabzasını elinde tutan Hz. Ali, Allah'a giden yolların öğreticisi olmuştur:

2 Tirmizî, Menâkıb, 3714.

3 Tirmizî, Menâkıb, 3722.

4 Taberânî, el-Mecmeu'l-Kebîr, no: 2630; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 10:333.

5 Bkz. Tirmizî, Menâkıb, 77, 3790.

*Her kim ki sever cân ile Şâh-ı Velâyeti,
Hakk'ın anadır çünkim bilesin inâyeti.*⁶

“Haydar-ı Kerrâr”, “Şâh-ı Merdân” sıfatlarıyla da anılan Hz. Ali, ilmi yanında cesâret ve şecaati ile de örnek alınmıştır. Onun İslâm'ın yayılması için canı ve malı ile gayret göstermesi, tâlib ve dervişlere örnek olmuştur. Özellikle savaşlarda gösterdiği kahramanlıklar, destanlaştırılarak Bektâşî, Kâdirî, Rufâî ve Mevlevî tekkelerinde anlatılmış, gönüllerde yer etmiştir.

Hz. Ali'nin fütüvveti ile ilgili yaşanmış örneklerin sunulduğu en önemli eserler, kuşkusuz *Cenknâme*'lerdir.⁷ *Cenknâmeler*, tekke ve dergâhlarda yoğun bir şekilde okunmuş, Hz. Ali'nin İslâm'ın yayılması için yaptığı mücâdeleleri anlatan menkibeler, dervişlerin zihin ve gönüllerine kazınmıştır. Dervişlerdeki cesâret, kahramanlık, fedâkârlık ve vefâkârlık gibi duyguların gelişmesinde bu menkibelerin tesiri büyük olmuştur. Bektâşî tekkelerinde, Hz. Ali ile ilgili olan ve çok okunan kitaplar şunlardır: *Fazîletnâme* (Hz. Ali'nin kerâmetleri anlatılmaktadır)⁸, *Hutbetü'l-Beyân* (Hz. Ali'nin sözleri yazılıdır), *Emirrnâme* (Hz. Ali'nin Mâlik bin Eşter'e yazdığı mektup)⁹ Bektâşî dervişinin

6 *Âşık Vîranî Divanı*, s. 110.

7 *Cenknâmeler hakkında bkz. İsmet Çetin, Türk Edebiyatında Hz. Ali Cenknâmeleri*, Ankara, 1997, Kültür Bakanlığı Y.

8 Bkz. Yemîni, *Fazîletnâme*, Veliyettin Ulusoy Özel Kütüphanesi.

9 *Hutbetü'l-Beyân ve Emirrnâme*, *İmam Ali Buyruğu* olarak bilinen eserin içinde bölümler halinde bulunmaktadır. Bkz. *İmam Ali Buyruğu (Nehcü'l-Belâğa)*, haz. Abdülbâki Gölpinarlı, İstanbul, 1972, Yeni Şark Maârif Kütüphânesi.

zihninde Hz. Ali, dîn ve îmanla özdeşleşmiştir. Onun ahlâkını örnek alanlar, örnek olmuşlardır.

Hz. Fâtıma, Hz. Peygamber'in en küçük kızıdır. Hz. Peygamber'e vahy gelmesinden beş yıl sonra, milâdî 615 yılında dünyaya gelmiştir. Ona, Fâtıma (kesilmiş) isminin verilmesinin sebebi, Allâh'ın onu ve onu seven dostlarını ateşten (Cehennem'den) kesmiş olmasıdır. Hz. Muhammed, bir hadîsinde sevgili kızı Fâtıma hakkında şunları söylemiştir: **"Hakîkaten Allah, kızım Fâtıma'yı ve onun evlâtlarını ve onları sevenleri ateşten uzaklaştırmıştır."**¹⁰ Kendisine "beyaz, parlak ve aydın yüzlü kadın" anlamına gelen "Zehrâ" da denilmiştir. "Betül" denmesinin sebebi ise, kendi zamanının kadınlarından fazîlet, din ve soyluluk yönünden ayrılmış (ve seçkinlik kazanmış) olmasıdır.¹¹ Hz. Peygamber, mü'minlerin gönlünde Hz. Fâtıma sevgisinin yer etmesinde önemli bir yeri olan bir başka hadîsinde de, şöyle söylemiştir: **"Kızım Fâtıma, geçmiş, gelecek, bütün kadınlardan üstündür. O, vücûdumun bir parçası, gözümün nûru ve kalbimin meyvesidir."**¹²

Peygamberimizin soyu, Hz. Fâtıma'nın çocuklarıyla devam etmiştir. Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere; "şerîf", Hz. Hüseyin'in soyundan gelenlere ise "seyyid" denmiştir. Hz.

10 Bkz. el-Müttakî el-Hindî, Kenz'ül-Ummâl, c.6, s. 219.

11 Bkz. en-Nihâye, "Betele" maddesi.

12 Bihârü'l-Envâr, c. 28, s. 37.

Peygamber'in, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i çok sevdiğini ve bu sevgisini de açıkça ifade ettiğini kaynaklar nakletmektedir. Sık sık, Hz. Hasan'ı sağ yanına, Hz. Hüseyin'i de sol yanına alarak, onlarla birlikte namaz kılmış, namaz sırasında onların sırtına, omuzuna çıkmasına ses çıkarmamıştır. Selam verdikten sonra, onları kucağına alarak, öpüp koklamış; "Allâh'ım! Ben bu ikiyi (Hasan ve Hüseyin'i) severim ve onları seven kimsiyi de severim"¹³ buyurmuştur. Bir gün, Hz. Peygamber minberde hutbe okurken, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, düşe kalka mescide gelmişlerdir. Hz. Peygamber, konuşmasını yarıda keserek, aşağı inmiş, onları yanına oturarak, konuşmasını kaldığı yerden sürdürmüştür. Ama ne acı ki, Peygamber çiçeği olan bu iki yiğit, fitne ve tefrikalara kurban edilerek şehit edilmişlerdir. Bununla birlikte, onların soyundan gelen seyyid ve şerifler, Fâtıma ananın emânetleri olarak görülmüş, her zaman sevgi ve saygıya mazhar olmuşlardır.

Yunus Emre, gönlündeki Ehl-i Beyt sevgisini mısralara şu kelimelerle taşımıştır:

*Şehîdlerin ser çeşmesi evliyânın bağı başı,
Fatma ana gözü yaşı Hasan ile Hüseyin'dir.
Hazret Ali babaları, Muhammed'dir dedeleri,
Arşın iki gölgeleri Hasan ile Hüseyin'dir.¹⁴*

13 Bkz. el-Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, c. 13, s. 648.

14 Yunus Emre *Dîvânı*, İstanbul, 1954, Maarif Kitaphanesi, s. 274.

Ehl-i Beyt âşığı Niyâzî Mısrî, Hz. Muhammed'in Ehl-i Beyt'ine olan sevgisini ve onlara revâ görülen eziyetlere üzüntüsünü şu satırlarda dile getirmektedir:

*Ol Hasan hazretlerine zehr içirdi eşkıyâ,
Hem Hüseyin oldu susuzluktan şehîd-i Kerbelâ,
İkisidir aslı nesli cümle âl-i Mustafâ,
Ben anın âl'ine evlâdına kurbân olayım.¹⁵*

Virânî Baba bir başka şiirinde ise yine Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt'e olan sevgi ve bağlılığını şöyle dile getirmektedir:

*Şehâdet vermişem ben Mustafâ'ya,
Gulâmım cân u dilden Murtazâ'ya,
Alî evlâdının hak bendesiyem,
Muhibbem şah Hasan Hulk-i Rızâ'ya.¹⁶*

Virânî Baba, Ehl-i Beyt'in niçin sevimleri gerektiğini, onların niteliklerini de anlatarak gerekçelendirmektedir. Onları seven, ölse bile diridir:

*Şah Hasan Hulk'r-Rızâ'dan zâhîr oldu her sıfat,
Hem Hüseyin-i Kerbelâ'dan keşf olur envâr-ı zât,
Nesl-i Şâh'ı sevdî her kim buldu mematta hayat,
Sevmişem cân u gönülden ben hem İmam-ı Kâzım'ı.¹⁷*

15 Niyâzî Dîvânı, s. 114.

16 Âşık Virânî Dîvânı, s. 31-32.

17 Âşık Virânî Dîvânı, s. 72.

Şehitler Serdârı İmâm Hüseyin

Hakk-Muhammed-Ali'yi cândan seven her tâlibin zihnine bir kahraman olarak yerleştirdiği Hz. Hüseyin, Hakk için kendisini kurban eylemiştir. Burada kastedilen Hakk hem Allâh'ı, hem de zulüm karşısındaki hak ve hukûku ifade etmektedir. Hz. Hüseyin haksızlığa ve zulme boyun eğmediği, bütün baskı ve dayatmalara rağmen harâmları işleyen, yasakları çiğneyen, insanlara zulüm, cevr ü cefâ eden Yezîd'e biat etmediği için şehit edilmiştir. Onun bu denli büyük bir fedakârlığı yapmasına neden olan ise Hakk'a (Allâh'a) sadece bir âbid, zâhid olarak değil âşık derecesinde bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Tâliblerin gönül dünyasında yer alan ve her Alevînin çocukluğundan itibaren cemlerde, âdâb ve erkân içerisinde gözüne, kulağına ve yüreğine işleyen Hz. Hüseyin rol modelinde; hakkın yerine gelmesi, adâlet, merhamet gibi İslâm'ın temel prensiplerinin sürdürülebilmesi için gerekirse cânın verilebileceği anlayışı bulunmaktadır. Bu makalede Amasya/Merzifon Karatepe Köyü'nde bulunan el yazması bir *Muharremiyye* ekseninde Hz. Hüseyin'in nasıl algılandığı ve bu algının Alevî-Bektâşî erkânına nasıl yansıdığı söz konusu edilecektir. Yazılı kültürü yansıtan yazma bir eserle birlikte, sözlü geleneğe şekil veren âşıkların düvâz-ımâm, deyiş, nefes ve mersiyeleri de makalenin alan malzemesini oluşturmaktadır.

Hız. Hüseyin'e böylesine büyük bir fedakârlığı yapma gücü veren yukarıdaki deyişte vurgu yapıldığı üzere; babası Şâh-ı Velâyet İmâm Ali'dir. Alevî-Bektâşî edebiyatında Hz. Ali hicreti sırasında İslâm Peygamberi Hz. Muhammed'in yatağına yatan, gözü kara bir yiğit olarak resmedilmektedir. Hz. Hüseyin bir insanın yapabileceği en büyük fedakârlık olan başını vermeyi, cediti Muhammed Mustafâ'dan miras kalan İslâm davası uğruna severek kabul etmiştir. Pir Sultan Abdal'ın Hz. Hüseyin'in bu hareketiyle, erenlere fermân olduğunu söylemesinin nedeni erenlerin yolu hakkında bilgi vermektir. Gelenekte ölmeyi önce ölmeyi göze alamayan, hakikat uğrunda cânını, başını fedâ edemeyen bir tâlib-i Hakk'ın velî veya müşid olması mümkün sayılmamıştır. Hz. Hüseyin'e gönül veren dervişler onunla öylesine bütünleşmişlerdir ki Kerbelâ'da gövdesine açılan yaralar, sanki onların vücudunda açılmış gibidir. Çünkü o Hakk için serini kurbân eylemiştir. Deli Boran bu duygusunu şöyle ifade eder:

*Bakıp çâr köşeyi seyrân eyleyen,
Yaraların bende İmâm Hüseyin,
Hakk için serini kurbân eyleyen,
Yaraların bende İmâm Hüseyin.¹⁸*

Velâyete tâlib dervişlerden olan ve Hz. Hüseyin'i derûn-ı dilden seven Derviş Mehemed bu sevgi ve özdeşleşmenin

18 Deli Boran, *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, haz: İsmail Özmen, Ankara, 1995, Saypa Y., c.: IV, s. 359.

insanı kendinden geçirmesi; deli/dîvâne haline getirmesi sayesinde hangi manevî hallerin ortaya çıkacağını işlemektedir. Hz. Hüseyin'in yaralarını bedeninde hissettiği kadar, onun aşkına gözyaşı döken âşık, Hakk'ı kendi özünde bulma gibi bir manevî derece ile ödüllendirilmektedir. Özünü köz etmek isteyen, sözünü özünden söylemeyi murad eden âşıkların/sâdıkların gözbebeği Hz. Hüseyin'dir:

*Seni seven âşık dîvâne olur,
Arar Hakk'ı kendi özünde bulur,
Yaşını silmeğe kapuna gelür,
Ver benim murâdım İmâm Hüseyin.¹⁹*

Teslim Abdal gözündeki perdeyi aralayan, kalbini nazargâh-ı ilâhî haline getiren ve Hakk'ın dîdârını gören gerçeklerin (vefîlerin) Hasan Hüseyin aşkına başlarını nasıl kurban verebileceklerini işlemektedir. Nefsinin sesine kulak vermek, hırs, kin ve öfkenin esiri olmak Hz. Hüseyin'i şehid eden Yezîd'in özelliklerindedir. Bu sebeple kalbin manevî ikliminde seyr ü sülûk etmek yerine, nefsin emirlerine itaat etmek gibi bir bayağılığı sergileyen kişi murdâr sayılmıştır. Hüseyin'leşen cânlar onun aşkına fakire, fukarâya vermenin, yemeyip yedirmenin, giymeyip giydirmenin, nefsi aşmanın ve benlik ağacını gönül şehriden söküp atmanın sembolü olmuşlardır:

¹⁹ Derviş Mehmed, *Maktel-i Hüseyin*, İstanbul, 2007, Horasan Y., s. 38.

Fehmettik didârimızı yüzdürelim derimizi,
Kurban verdik serimizi Hasan Hüseyin aşkına.
Gerçekler kalbini güder nefsinin dinleyen murdâr,
Verdiğin za'ya mı gider Hasan Hüseyin aşkına.²⁰

Zulmün karşılığı adâlet, merhamet ve cömertliktir. Muharremiyye'de yas ve matem günleri yetim ve fakîrlerin gönüllerinin kazanılacağı zaman dilimi haline getirilmiştir. Şu tavsiyelerde bulunmaktadır: "Bir kişi âşûrâ günlerinde bir fakîrin karnın doyursa cemî' ümmet-i Muhammed'in yoksulların doyurmuşça sevap bula ve her kim âşûrâ günlerinde bir yetimin başın sığasa şefkat eliyle, Hak Teâlâ Hazreti Kemâl-i Kerem'inden eli altında ne kadar kıl var ise, adedince ol kulun derecâtını artırur. Pes mü'min olan kişiye lâzımdır ki âşûrâ günlerinde ve gayri günlerde fakîrleri, yetimleri, ve garîbleri hoş tutalar. Allah için kâdir olduklarıncâ hürmet ve şefkat ve riâyet ideler, rencide ve remide (ürkütme, korkutma) etmiyeler. Zira gönül Hakk'ın evidir ve hem nazargâhıdır. Ev sâhibi evden hâli değildir."²¹ Muharremiyye'deki şu ifadeler ise ihtiyaç sahiplerine yardım etme konusunda Hz. Ali'nin örnekliliğini gözler önüne sermektedir: "Rivâyettir ki ol Esedullâhi'l-Gâlib Hazret-i Emîrül-Mü'minin ve garîbleri göricek merhamet ve şefkat idüp gâyetle hoş tutardı ve riâyet etmesine işâret iderdi..."²²

20 Teslim Abdal, Maktel-i Hüseyin, s. 32.

21 Muharremiyye (Yazma Eser), Merzifon Karatepe Köyü, vr. 206a.

22 Muharremiyye, vr. 206a-206b.

Öğrendiği dinî bilgiyi, uğruna cân fedâ edilebilecek kadar hazmedemeyen, özü (rûhu) ve sırrıyla buluşturamayan, yani zâhiri bâtınla bütünleştiremeyen kişi rûh-ı revân-ı Muhammedî'yi kavrayamamış demektir. İnancın konusu olan ğayb görünmeyen, bilinmeyen bir âlemdir. Hz. Hüseyin kimsenin görmediği ğayba sanki görmüşçesine kesin bir inançla inandığı ve inancının gereğini yerine getirdiği için cümle mü'minlerin şâhı olmuştur. Mü'minler *Fuzûlî'nin Hadîkatü's-Süedâ'* da anlattığı üzere akrabası Müslim bin Akil'in ölüm haberini alınca; "Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimî, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimî de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir."²³ âyetini okuyan Hz. Hüseyin örneğinden yola çıkarak, îmânın bedelinin yüksek bir tasdik olduğunu kavrayabilmektedirler. Alevî-Bektâşî algılamasında Hz. Hüseyin mü'minlerin îmânını artıran bir fenomendir. Pir Sultan Abdal yukarıdaki deyişin bir başka dörtlüğünde bu gerçeğe şöyle dikkat çekmektedir:

*Bâtının sultânı mü'minler şâhı,
Ğayb âleminin şems ile mâhı,
Şah Hüseyin deyü ederler âhı,
Mâtem ile zârı İmâm Hüseyin.²⁴*

23 Ahzâb, 33/23.

24 Pir Sultân Abdal, *Maktel-i Hüseyin*, s. 45.

Alevî-Bektâşînin muhayyilesinde Muharrem ayı ve özellikle aşûre günü, sadece mü'minlerin değil, bütün cihânın hû çekip ağladığı bir gündür. Hz. Hüseyin ve Âl-i Abâ muhibbi olan Âşık Cevâbî Ehl-i Beyt'i sevenleri ağlamaya davet ederken, Hz. Hüseyin aşkına gözyaşı dökenlerin ancak îmân ehli olabileceklerini haber vermektedir. Hakk'a îmân, Hakk için kendisini kurban eyleyen İmâm Hüseyin için gözyaşı dökmeyi gerektirmektedir:

*Sen nice gâfil durursun ey muhibb-i hânedân,
Fıratından hû çeker cümle cihân ağlar bugün,
Hakk'ı inkâr eyleyen münkir, münâfık ağlamaz,
Didesinde nem döken ehl-i îmân ağlar bugün.²⁵*

Âşık Ali de tıpkı Cevâbî gibi gaflete dalıp, Hz. Hüseyin'in çektiği acıları görmezden gelenleri, hayatında Muharrem yasına yer vermeyenleri uyandırmak istemektedir. Ancak onun dikkat çektiği konu biraz daha farklıdır. O Muharrem'de İmâm Hüseyin aşkına ağlamanın Allah tarafından bir şekilde değerlendirileceği üzerinde durmaktadır:

*Ağla bugünlerde gözünü silme,
Âb-ı revân eyle, za'y olur sanma,
Aç gözün gafletten sen, gâfil olma,
Ağla gözler İmâm Hüseyin aşkına.²⁶*

25 Cevâbî, *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.: IV, s. 232.

26 Âşık Ali, *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.: IV, s. 364.

Zahmî'ye göre; matem her Muharrem'de yenilenmesi normal bir durumdur. Çünkü bütün melekler, insanlar ve cinler aşûre günü matem tutmaktadırlar:

*Dila tecdîd-i ma'tem et bugün mâh-ı muharremdir,
Melâik, ins ile cimmî bugün hep ehl-i ma'temdir.²⁷*

Muharrem ayının dışında da kırk sekiz Cuma olarak isimlendirilen ve yılın kırk sekiz haftası Perşembe'yi Cuma'ya bağlayan geceleri cem erkânı yürütülmektedir. Erkân sırasında Hz. Hüseyin aşkına su dağıtılması ve okunan mersiyelerin gözyaşı dökülerek dinlenmesi, tâliblerde oldukça güçlü bir Hz. Hüseyin algısı meydana getirmektedir. *Muharremiyye*'deki şu satırlar aşûre gecesini erkânını özetlemektedir: "Pes imdi bilmiş olasız kim âşûrâ günlerinde Ehl-i Beyt-i Rasûl'ün muhibleri cem' olup, bir yere gelseler, aş pişirip, sohbet kılsalar, Hadîkatü's-Süedâ ve Ravzatü's-Şühedâ ve bazı mersiyeler okuyup, Âli Muhammed'in yezîdler elinden çektikleri cefâların ve derd ü belâların yâd idüp, firkat ve rikkatle giryân olup, gözlerinden bir katre yaş akıtanların cümle günâhları hazân vaktinde ağaçların yaprakları döküldüğü gibi döküle... Dahi Hak Sübhânehû ve Teâlâ Hazreti buyurur ki: Ey kullarım! Bilin ve işitin ki âşûrâ günlerinde benim Habîb'im evlatları için gözlerinden bir katre yaş akıtanların gözleri yaşın Âb-ı Hayât'a kattım ve her kim ol Âb-ı Hayât çeşmesinden nûş iderse (içerse) ölmez dirlik bula

27 Zahmî, *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.: IV, s. 141.

ebedü'l-âbâd.”²⁸ Her cemde mutlaka on iki hizmetten birisi olan su dağıtılması Kerbelâ'da susuz bırakılan Hz. Hüseyin aşkına yapılır. Böylece ceme katılan cânlar, Kerbelâ'da susuzluktan şehit olanların çektikleri sıkıntıyı tecrübe ederek, susamışları suya kandırma deneyimini yaşarlar. Bir nevî nefislerinde var olması muhtemel bulunan mazlûm insanları susuz bırakma, onlara eziyet etme eğiliminden uzaklaşmaktadırlar. Suyu dağıtan sakkasucu da, suyu içenler de benzer duygulara ortak olarak, Hz. Hüseyin ve yetmiş iki evlâdına su vermişçesine erkânı uygulamaktadırlar. Dürrî yaşananları mısralara şöyle yansıtmaktadır:

*Sâkıya ver kırbadan âşıklara bir dane su,
Ahmed-i Mahmûd-ı Muhammed Mustafâ'nın aşkına,
Ah ciğer bin pâre oldu evliyânın aşkına,
Şah Hasan Hulk-ı Rîzâ sâhib-i vefânın aşkına,
Vaka-yı Şâh Hüseyin'in aşkına ver cânne su,
Kerbelâ vadilerinde cân veren atşâne su.*²⁹

Mersiyede ifade edildiği gibi cemde dağıtılan su, aynı zamanda Ahmed-i Mahmûd-ı Muhammed Mustafâ'nın aşkıdır. Hz. Hüseyin herhangi bir insan değildir. Cümle mü'minlerin ikrâr verdiği, îmân getirdiği İki Cihân Serveri Muhammed Mustafâ'nın torunudur. Haydar-ı Kerrâr, Sâhib-i Zülfikâr'ın ve Hz. Fâtıma'nın oğlu, Hz. Hasan'ın kardeşidir.

28 *Muharremiyye*, vr. 211b-212b.

29 *Dürrî, Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.: IV, s. 283.

Hıfzî Hz. Hüseyin'i şehid edenlerin Hazret-i Peygamber'in hukûkunu saymadıklarını dile getirir. Hz. Hüseyin'i şehid edenler bir anlamda âlemlerin yüzü suyu hürmetine yaratıldığı Hz. Peygamber'in kanını yere dökmüşlerdir. Onlar görünüşte Müslüman olmalarına rağmen dünya, makâm ve mevkî hirsına kendilerini kaptırarak, kalplerindeki inancı kaybetmiş kimse-lerdir:

*Çün bilirdi nûr-ı çeşm-i Ahmed-i Muhtâr idî,
Vâlidî Âl-i Cenâb-ı Hazret-i Kerrâr idî,
Mâderî bint-i Rasûl-i Hazret-i Zehrâ idî,
Dâderî pâk-i Hasan-ı Hulk-i Rîzâ Hünkâr idî,
Nesl-i Peygamberliğin âyâ kim ızhâr idî,
Biz azim fitne uyandırdı Yezîd-i bi-hayâ,
Söyle vallâhî sezâdır cânna lâ'net sezâ.
Allah Allah öyle bedbahtın olup fermânberi,
Saymadı asla hukûk-ı Hazret-i Peygamber'i,
Bir içim suyu dirîğ etti havâric leşkeri,
Sûretâ İslâm idî sîrette kâfir ekseri,
Olmadı böyle musîbet deur-i Âdem'den beri,
Ya nice yaş dökmesin erbâb-ı aşkın gözleri,
Biz azim fitne uyandırdı Yezîd-i bi-hayâ,
Söyle vallâhî sezâdır cânna lâ'net sezâ.³⁰*

Hz. Hüseyin'in Kerbelâ fâciâsına kadar devam eden, kararlı ve kendinden emin duruşu, o günden bugüne milyonlarca

30 Hıfzî, *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.: IV, s. 131-132.

insanı etkilemektedir. Hatâyî, Hz. Peygamber'in Hz. Ali'ye hitaben söylediği rivâyet edilen; "Ey Ali! Ben Kur'ân'ın tenzîlî için mücadele ettim, sen de te'vîlî için mücadele edeceksin" hadîsini hatırlatırcasına, Hz. Hüseyin'in kesik başının dahi Kerbelâ'da Kur'an okuduğunu dile getirir. Bu iç yakıcı fotoğraf Alevî-Bektâşînin zihninde sürekli canlı tutulan Ben size benden sonra dalâlete düşmeyeceğiniz iki emanet bırakıyorum. Bunlar Kur'an ve Ehl-i Beyt'îmdir hadîsi ile de anlam bütünlüğü oluşturmaktadır. Kevser havuzunun başına kadar birbirinden ayrılmayacak olan Kur'an ve Ehl-i Beyt şehâdet pahasına birbirinden kopmamıştır. Hz. Hüseyin dedesinden miras kalan Kur'an emanetine cânı ve başı pahasına sahip çıkmıştır. Onun bu sadâkati derviş ve tâliblerin Kur'ân'a bağlılığını daha da pekiştirmektedir:

*Kerbelâ'da delik taşlar,
Kur'an okur kesik başlar,
Fatmanaya olan işler,
Âh Hüseyin vâh Hüseyin.³¹*

Erkân sırasında kurbanlar kesilmekte; lokmalar yenilmektedir. Pîrin, mürşidin duâsından sonra yenilen bu lokmalar "rızâ lokması"dır. Birbirinden râzı olmayan, birbirine helâllik vermeyen cânların rızâ lokması yemesi doğru sayılmaz. Bu sebeple dede (pîr) cânlara dönerek; "birbirinizden râzı mısınız, aranızda

31 Hatâyî, *Maktel-i Hüseyin*, s. 41.

bir başkasından ağrınmış, incinmiş var mı?” diye sorar. Aralarındaki senlik ve benliği kaldırmayanların, Hüseyin’leşerek dünya hırsını terk etmeyenlerin, Hakk için cânını ve başını vermeyenlerin, birlik ve dirliği sağlamayanların rızâ lokmasını yemelerine izin verilmez. Malatyalı Sâdık Baba bir mersiyesinde yenen lokmanın Hasan ile Hüseyin aşkına olduğunu vurgular:

*Kaldır gitsin senlik benlik hatalar,
Benliğe yok dedi güzel atalar,
Kesilen kurbanlar yenen lokmalar,
Hasan ile Hüseyin’in aşkına.³²*

Böylece âdâb ve erkân açısından bir eksiği kalmayan, senlik ve benliği terk ederek, yolun hakkını veren bir cân (tâlib) rızâ lokmasını yiyebilir. Tâlib kendi ailesi içerisinde de huzûr ve güveni temin edebilmelidir. Hz. Hüseyin yârânı ve evlâdı ile birlikte şehit olmuştur. Onun en yakınındakiler, en yakın akrabalarıdır. Bu sebeple Muharrem ayı ev halkı ve akrabalar ile olan ilişkilere de dikkat edilmesi gereken bir zaman dilimi sayılmıştır. “Ol günlerde her kim kendi ehlin ve iyâlin hoş tutsa, Hak Sübhânehû ve Teâlâ Hazreti ânın dirliğin dünyadayken kılıvere, hâl-i hayâtında oldukça azîm dirlik süre, kimseye muhtaç olmaya, ol dirlikle pîrliğe irişe, sâlihler, velîler gürûhuna karışa...”³³ cümlesi erkânın aile ilişkilerine verdiği

32 Malatyalı Sâdık Baba, *Makel-i Hüseyin*, s. 50.

33 *Muharremiyye*, vr. 206b-207a.

önemi göstermektedir. Eğer tâlibde bir eksik, bir kusur varsa bundan birinci derecede onun manevî eğitimini gerçekleştiren rehber sorumludur. Şah Hatâyî rehberden tâlibinin eksikliğini tamamlamasını ister. Tâliblerin sorgu ve görgüden geçtikleri, bir nevî sosyal kontratın/sözleşmenin yapıldığı meydân, hem eksikliklerin tamamlandığı, hem de rızâ lokmasının yendiği bir mekândır. Hakk aşkının nûş edildiği bu meydânda semâh dönebilmek için, öncelikle Hüseyin ahlâkına sahip olmak gerekir:

Rehber tâlibini arıkla getir.

Tamâm eyle eksük yerlerin yetür.

Rızâ lokmasını meydana getir.

Yiyelim İmâm Hüseyin aşkına.³⁴

Hatâyî başka bir deyişinde meydânda semâh dönen peykerlerin dînin serveri İmâm Hüseyin'in dervişleri olduğu vurgusunu yapar. Hakk aşkından dolayı yana yana, döne döne Allah Allah diyenler, kadir gecelerindeki lutuf ve inâyete de mazhar olurlar. İnceden ince bu yol, İmâm Ca'fer'den Hz. Hüseyin'e kadar sürüp gitmektedir:

Senin dervişlerin semâlar döner,

Kadir geceleri şem'alar yanar,

Katarımız İmâm Ca'fer'e uyar,

Gel dînim imânım Hüseyin.³⁵

34 Şah Hatâyî, *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.: II, s. 167.

35 Hatâyî, *Maktel-i Hüseyin*, s. 40.

Alevî-Bektâşî erkânında aşûre gecesi, günâhların Allah tarafından bağışlandığı bir tövbe gecesi de sayılmıştır. Gelenekte Hz. Hüseyin rûhu, Yezîd nefsi temsil etmektedir. Tâlibler bu gece nefislerinin fısıltılarından kurtularak, rûhlarının esintilerine kendilerini kaptıracak ameller yaparlar. *Muharremiyye*'de bu olay Hz. Peygamber'le ashâbı arasında geçen bir olaya dayandırılarak, tövbenin usûlü de anlatılmış olmaktadır: "Rivâyettir ki Medîne şehrinde sahâbelere katı hastalık âriz oldu. Rasûl Hazretine arz ettiler. Buyurdu ki: Âşûrâ gecesi gusül eylen, Hak Teâlâ Hazreti cemî' günâhlarınızı yârlığaya ve bedeniniz sıhhat bula didi. Vardılar sahâbe gusül ittiler. Âşûrâ gününün gecesi tâat ve ibâdet ittiler. Fi'l-cümle sıhhat buldular. Hak Teâlâ Hazreti'ne şükürler kıldılar. Âşûrâ gecesi her kim pâk gusül idüp, başına su koya, bir âşûrâya değin hastalık görmeye. Dahi başında olan kıl adedince günâhı olsa, Hak Teâlâ Hazreti yârlığaya, rahmet ve mağfiret eyleye."³⁶ Şah Hatâyî aşağıdaki; *hata ettim günâhımı bağışla* redifli deyişinde Allâh'a yakarışın şeklini seslendirmektedir:

*Seksen bin Urum Erenleri için,
Doksan bin Horasan Pîrleri için,
Hasan Hüseyin'in nûrları için,
Hata ettim günâhımı bağışla.³⁷*

36 *Muharremiyye*, vr. 207b.

37 Şah Hatâyî, *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.: II, s. 165.

Muharremiyye'de Hz. Peygamber'in Abdulah bin Mes'ûd'a tavsiye ettiği daha ayrıntılı bir aşûre gecesi erkânı yer almaktadır. Bu erkânda aşûre gecesi kaç rek'ât namâz kılınacağı, hangi rek'âta hangi sûrenin okunacağı, kaç kere salavât getirilip, tesbîh çekileceği ve okunacak duâ tarif edilmektedir: "Her kim âşûrâ gecesi pâk gusül idüp ve abdest alıp, ârî donlar giyse, kibleye müteveccih olup, on rek'at namâz kılsa, her bir rek'atta bir Fâtiha üç İhlâs-ı Şerîf ba'de'l-ferâğ tesbîh ve duâ kılıp, yetmiş kerre Rasûlullâh Hazreti'ne salavât getirse ve yetmiş kerre istiğfâr-ı tövbe idüp *Estağfirullâh Sübhânallâh ve'l-Hamdü lillâhî velâ ilâhe illallâhu vallâhu ekberu lâ haule velâ kuvvete illâ billâhî'l-aliyyî'l-azîm* dese, Hak Sübhânehû ve Teâlâ o kişinin kabrini misk ve amberle doldura ve ferîştehlerle buyura ki; kıyâmete değin ol kulun mezârın ziyâret ideler ve kıyâmet gününde kabrinden kopıcak şehîdler ve sâlihlerle haşrola, hesâbsız ve azâbsız Cennet'il-Me'vâ'ya ve Firdevs-i A'lâ'ya vâsıl ola."³⁸

Pîr Sultan Abdal'ın ifadesiyle; erenlerin serdârı olan İmâm Hüseyin, velâyet için gerekli olan cândan geçme amelini yerine getirerek, erenlere bir nevî maneviyât fermânı yazmıştır. Muharremiyye velâyete nasıl erilebileceği hakkında da bilgiler verilmektedir. Hakk için kendisini kurbân eyleyen Hz. Hüseyin'in ayı olan Muharrem'de tâlib-i velâyetin dilinin virdi olan Hakk'ın

38 Muharremiyye, vr. 208a.

güzel isimleri de sıralanmaktadır. Yazmada Muharrem'in ilk gününden itibaren sabah namâzından sonra Cenâb-ı Hakk'ın *Allâh, Hafîz, Alî, Kâfî, Bâsît, Rezzâk, Selâm, Vedûd* ve *Azîz* isimlerinin kaçar kere zikredileceği tarif edilmektedir. Her bir ismi zikretmenin maddî ve manevî fazîletleri anlatılmaktadır.

Sonuç

Hz. Hüseyin rol modelinin zihinlerde canlandığı, kökleştiği Muharrem ayı tâlib ve dervişlerin maddî/manevî kirlere arındıkları, Hüseyin'leştikleri, Hakk ve hakîkata bağlılıklarının arttığı bir zaman dilimi olmaktadır. Mürşidin şahsında Muhammed Mustafâ (s.a.v.)'ya verilen ikrârın tazelendiği bu ayda, okunan mersiyeler ve dökülen gözyaşları sayesinde gönüllerdeki dinî ve ahlâkî duygular yeşermektedir. Harekete geçen iyilik yapma iradesi sayesinde fakîr, miskîn ve yetimler sevindirilmektedir. Nefsin aşıldığı bu süreçte Ehl-i Beyt'in en önemli vasfı olan cömertlik, şefkat ve merhamet gibi toplumu birbirine yakınlaştıran duygu ve davranışlar daha kolay karakterize edilebilmektedir. Mersiye ve Maktel-i Hüseyin'lerle birlikte Kur'ân'ın daha çok okunduğu, Allâh'ın daha fazla zikredildiği bu ayda tâlibin ailesi ile olan ilişkileri de olumlu yönde etkilenmektedir. Bu ayda Allâh'ın birliğini ifade eden kelime-i tevhîd daha bir içten okunarak, peykler semâhı daha büyük bir ilâhî coşkuyla dönmektedirler. *Lâ ilâhe illallâh, illallâh Şâh illallâh, Alî mürşîd güzel Şâh, Şahım eyvallah eyvallah* sözleriyle-

Şehadetinin 1329. Yılında Hz. Hüseyin Paneli

le edâ edilen miraçlama erkânı sırasında Allah sevgisi yüreklere işlenmektedir. Hz. Hüseyin aşkına dağıtılan suyla zihinlerdeki ma'rifet ve kalplerdeki muhabbet artmaktadır.

ORTAK MANEVİ DEĞERLERİMİZ: EHL-İ BEYT

Ahmet ÇELİK¹

Değerli Misafirler, hanımefendi ve beyefendiler hepimize en kalbi muhabbetlerimle selamlarımı sunuyorum.

Bizi böylesine yüce ve müstesna bir sevgi ve muhabbet atmosferi içerisinde dopdolu “vefa” ve “bağlanma” duyguları ile bir araya getirdiğinden dolayı Yüce Rabbimize hamd ediyorum. Hz. Peygamber Efendimiz’e, Ehli Beyt’ine ve ashabına salât ve selamlar arz ediyorum.

Hepimizin ortak manevi değerlerimi olan Ehli Beyt’i anma, anlama gibi fevkalade önemli bir programı gerçekleştiren Çorum Belediyesi’ni tebrik ediyor, Belediye Başkanı Muzaffer KÜLCÜ Bey’e teşekkür ediyorum.

¹ Çorum İl Müftüsü

Hepimizin malumları olduğu üzere, Hz. Peygamber Efendimizin ailesine Ehl-i Beyt denmektedir. Hz. Peygamber Efendimize, Ehl-i Beyt'inin kim olduğunun sorulması üzerine Hz. Ali, Hz. Fatımat'üz Zehra, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i kolları arasına alarak, Ehl-i Beyt'im bunlardır buyurmuşlardır. Onlar- Allah razı olsun- onun mektebinde yetişmiş, güzel ahlakını görerek yaşamış, sevgisine ve övgüsüne mazhar olmuşlardır. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, onun gül kokulu tenini koklayarak büyümüşler, kucagında oynamışlar, omuzlarına sıçramışlardır. Bir gün Hz. Peygamber Efendimiz minberde hutbe okurken Hz. Hasan ile Hüseyin'in düşe kalka mescide girdiklerini görünce, konuşmasını yarıda keserek aşağı inip onları kucaklamış” Cenab-ı Hak, “Mallarınız ve çocuklarınız sizin için birer imtihan vesilesidir buyurmuştur.” Onları görünce dayanamadım dedikten sonra konuşmasına devam etmiştir. Sevgili Peygamberimiz başka bir hitabesinde de “Ben de insanım. Bir gün ecelim gelecek size Allah'ın kitabını ve Ehl-i Beyt'imi bırakıyorum. Kur'an-ı Kerim'in gösterdiği yola sarılınız. Ehl-i Beyt'imini kıymetini biliniz!” buyurdu. Hz. Peygamber Efendimiz Gadir-i Hum'da irad ettiği hutbesinde “Ehl-i Beyt'ten birisine sözle bile eziyet etmek beni üzmedir. “Ali'den ne istiyorsunuz. Ali bendendir. Ben de ondanım. Benden sonra o her mü'minin velisidir.” buyurdular. Bunlar sadece Hz. Ali için değil Hz. Hasan için de “Ya Rabbi, O'nu seviyorum. O'nu sen de sev, O'nu sevenleri de sev buyurmuşlardır.” Kur'an-ı Kerim'e sarılanların, Ehl-i Beyt'i sevmesi gerekir. Ehl-i

Beyt'i sevmek demek onların hüznünü hüzn, sevincini sevinç

bilmek demektir. Hz. Peygamber ve Onun Ehl-i Beyt'ini sevmek bir ibadettir.

Onlar Hz. Peygamber Efendimizin iki Reyhanesi olarak sevilmişlerdir. Asırlardır Müslümanlar bu ortak sevgi etrafında bir yumak olmuşlardır. Bu ortak sevgimizi, bu ortak manevi değerimizi hiçbir taassup şimdiye kadar yok edememiş ve bundan sonra da edemeyecektir. Bu Peygamber ve Ehl-i Beyt muhabbeti yine gönüllerimizi coşturmakta birliğimizi pekiştirmektedir.

Bu cümleden olarak milletimiz top yekûn asırlardır sevginin en samimisini en güzelini aşk ve vecd içerisinde Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt'ine göstermiştir. Onların yaşadığı, ayaklarının bastığı topraklara yüz sürmüşler, yanık yüreklerle kasideler söylemişlerdir.

*Alî ile Hasan Hüseyin anda
Sevgi gönülde Muhabbet canda
Yarın mahşer günü ulu divanda
Ya Muhammed canım arzular seni.*

diyerek, Onların aşklarıyla gözyaşı dökmüşlerdir.

Özellikle Ehl-i Beyt'in birleştirici ve kaynaştırıcı nefesi her zaman milletimizin ortak paydası olmuştur. Edebiyattan sanata kadar kültürümüzün pek çok alanına Ehl-i Beyt sevgisi ve muhabbeti damgasını vurmuştur. Bu sevgi ve çok özel muhabbet

milletimizin gönlünde çiçek çiçek açılan bir gül bahçesi olmuştur. Her biri ayrı ayrı renkleri ile gözümüzün süruru, türlü türlü kokularıyla ruhumuzun huzuru olmuşlardır. Her biri manevi semalarımızda parlayan güneş ve ışıl ışıl yıldızlar olmuşlardır. Onlar Hz. Peygamber mektebinin müstesna öğrencileridirler. O'nun ilim kaynağından faydalanmışlar, irfanda onu örnek alarak büyümüşler ve güzel ahlaklarıyla hikmetli rahmet ve merhamet dolu yaşantılarıyla insanlığa örnek olmuşlardır.

Onlar Gül-i Muhammedi'nin hoş kokusunu tarihin her sayfasına işleyen nesillerdir. Her birisine ayrı ayrı salât ve selam olsun. Bu konuşmalar ve etkinliklerin onların sevgisinin ve muhabbetinin yeni nesillere aktarılmasına vesile olmasını dilerim. Bu sevgi, her gün biraz daha artarak, milletçe yüreklerimizi sararak kıyamete kadar daim olsun.

Saygı ve muhabbetlerimle.